

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Samverkan med föräldrar

– En enkätstudie gjord bland 16 pedagoger i förskola och skola

Ann-Charlotte Asmussen
Linda Ng

Examensarbete inom allmänt
utbildningsområde, LAU 350, 10 p

Handledare: Staffan Stukát

Rapportnummer: VT 07- 2611-152

Abstract

Examinationsnivå:	Examensarbete 10 p, lärarprogrammet
Titel:	Samverkan med föräldrar – En enkätstudie gjord bland 16 pedagoger i förskola och skola
Författare:	Ann-Charlotte Asmussen och Linda Ng
Termin och år:	VT 2007
Institution:	Sociologiska Institutionen
Handledare:	Staffan Stukát
Examinator:	Maj Arvidsson
Rapportnummer:	VT 07- 2611-152
Nyckelord:	Föräldrasamverkan, samarbete, pedagog/lärare och barn

Syfte

Ett gott samarbete mellan hem och förskola/skola är viktigt för barnets välbefinnande och lärande. Genom att ha ett väl fungerande samarbete mellan föräldrar och pedagoger så främjar det till goda förutsättningar för elevers utveckling och inläring. Syftet med detta examensarbete var att vi ville få en inblick i och lägga fokus på hur *pedagogers* föräldrakontakt fungerar i förskola kontra skola. Vi ville öka insikten och kunskapen kring de olika samverkansformer som råder och urskilja eventuella likheter eller skillnader mellan förskola och skola.

Metod

Metoden som har använts i uppsatsen är en enkätstudie gjord bland 16 pedagoger i förskola och skola. Vi studerade litteratur som fungerat både som fördjupning av kunskaper samt som bas för utformningen av enkäterna. Vi analyserade och diskuterade våra resultat och kopplade ihop dessa med relevant litteratur. Den kommunikation som existerade mellan oss lärarstudenter och svars personer skedde till stor del via elektronisk väg, så kallad e-mail och Internet. Sammanställningen av enkäterna bearbetades med hjälp av datorns teknik då denna metod underlättade och var ett smidigt tillvägagångssätt i uppsatsen.

Resultat

Ett intressant resultat som framkom både i vår undersökning och i litteratur som vi har behandlat är att trygghet skapas för barnet genom en god fungerande föräldrasamverkan. En god föräldrakontakt resulterar till att både personal på skolan, elever och föräldrar påverkas positivt. En viktig slutsats är att ett gott samarbete tillsammans med föräldrar är en grundläggande och betydelsefull del i den pedagogiska verksamheten. Genom att ha studerat läroplanerna Lpfö 98 och Lpo 94 som lägger stor vikt vid en bra fungerande samverkan mellan hemmet och skolan, så blir konsekvenserna att detta bidrar till att ge eleven bästa möjliga förutsättningar att lyckas i skolan. Samverkan innebär delvis att pedagoger, föräldrar och elever utför målinriktade samsarbetsformer för att främja elevens sociala som kunskapsmässiga utveckling.

Förord

Vi som skrivit denna uppsats är Ann-Charlotte Asmussen och Linda Ng. Ann-Charlotte Asmussens inriktning är, Barn och ungas uppväxtvillkor, lärande och utveckling. Hon har även läst läs- och skrivutveckling för yngre åldrar, matematik även den för samma ålder och skapande verksamhet som sträcker sig upp till årskurs 6. Ann-Charlotte har haft verksamhetsförlagd utbildning i en förskola. Linda Ngs inriktning är Informations och kommunikationsteknologi som sträcker sig upp till gymnasiet. Hon har även läst svenska upp till årskurs 6 och skapande verksamhet som inriktar sig till samma ålder. Linda har haft verksamhetsförlagd utbildning i en 0-1 klass och en 2-3 klass. Vi är båda intresserade av att undervisa elever i de tidigare åldrarna det vill säga förskola och skola med elever upp till årskurs 6.

Under kursen *Skapande verksamhet för tidigare åldrar* träffades vi, Linda och Ann-Charlotte. Vi märkte att vi hade en förmåga att samspela och diskutera med varandra. Vi bestämde oss då för att skriva denna uppsats tillsammans. En dag på Göteborgs universitet träffade en av oss en vän som läste sin sista termin på lärarprogrammet och höll på att skriva sitt examensarbete. Hon berättade att hon och hennes medskribent skrev om föräldrakontakten i samarbete med pedagoger. Då uppkom idén att detta kanske skulle vara ett ämne som skulle passa oss i vår uppsatsskrivning. Båda samtyckte och uppsatsen tog form.

Det är ett brett ämne som kan sträcka sig över alla åldrar men eftersom Linda är inriktad mot skolans tidigare åldrar och Ann-Charlotte mot förskolan så bestämdes att de skulle inrikta sig mot de yngre åldrarna.

Vi vill därmed tillägna ett stort tack till de pedagoger som har medverkat och ställt upp på att besvara våra enkäter i vår uppsats. Vi är oerhört tacksamma över den tid de har avsatt för våra frågor och tankar genom att fått ta del av deras erfarenheter och kompetens. Vi vill även passa på att tacka vår handledare, Staffan Stukát för hans råd vi har erhållit under uppsatsens gång.

Vi vill ge ett stort tack till nära och kära som har stöttat och hjälpt oss i vår uppsats. Sist men inte minst vill vi även tillägna ett stort tack till den övriga hjälp vi har fått från olika håll när vi fastnat och behövt nya tankar och idéer. Det värdesätter vi otroligt mycket.

Vi har tillsammans sammanställt arbetet i lika stor uträkning. Den första tiden av uppsatsens gång så satt var och en enskilt för att bearbeta den gemensamt valda litteraturen. Återstoden av uppsatsen träffades vi regelbundet hemma hos en av oss där vi ömsesidigt sammanställde och noggrant granskade materialet. Vi har alltid skrivit examensarbetet i samarbete med varandra. Till en viss del har vi delat upp arbetet av formalia/layout, litteraturstudier med mera av uppsatsen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	5
BEGREPPSDEFINITIONER	6
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	7
LITTERATURSTUDIER	8
HISTORIK AV SAMARBETET MELLAN HEM OCH SKOLA	8
HISTORISK TILLBAKABLICK PÅ LÄROPLANER (LGR 62, LGR 69 OCH LGR 80)	10
VAD SÄGER DE NUVARANDE STYRDOKUMENTEN?(LPO 94 OCH LPFÖ 98).....	11
LIKHETER OCH SKILLNADER MELLAN FÖRSKOLA OCH SKOLA	13
DEN UTVECKLINGSEKOLOGISKA TEORIN.....	13
SAMVERKAN MELLAN HEM OCH FÖRSKOLA	15
FÖRSKOLANS OLIKA SAMVERKANFORMER	17
SAMVERKAN MELLAN HEM OCH SKOLA	18
SKOLANS OLIKA SAMVERKANFORMER	20
SAMMANFATTNING AV KUNSKAPSLÄGET.....	22
VÅR UNDERSÖKNING	24
METOD.....	24
ENKÄT	24
URVAL	26
GENOMFÖRANDE	27
UNDERSÖKNINGENS TILLFÖRLITLIGHET.....	28
ETIK	29
RESULTAT AV ENKÄTUNDERSÖKNINGEN	30
SAMMANFATTNING AV ENKÄTSVAREN	34
DISKUSSION	36
UPPNÅDDE VI VÅRT SYFTE RESPEKTIVE FRÅGESTÄLLNINGAR?	38
VIDARE FORSKNING	39
AVSLUTANDE ORD	40
REFERENSLISTA	41
BILAGA A	43
EN ENKÄT OM PEDAGOGERS SYN PÅ SAMVERKAN MELLAN HEM OCH SKOLA	43

Inledning

Vi har ställt oss frågan varför en samverkan med föräldrar bör finnas? Anledningar till att ha en föräldrasamverkan kan vara många. När vi tänker efter om vad vi hört om föräldrakontakten i verksamheten och i verkligheten är det att den är väldigt viktig för barnets fortsatta utveckling. Det är genom dialog med föräldrarna som samtliga pedagoger får en bild av hela barnets livsvärld. Med barnets olika livsvärldar menar vi att det finns flera världar än skolans i barnets omgivning. Vi menar att det är viktigt att ha kännedom om dessa olika livsvärldar som i sin tur påverkar barnet och dess utveckling.

Vikten av ett väl fungerande samarbete mellan föräldrar och pedagoger är en betydelsefull del i skolans verksamhet som också poängteras av läraren Christer Ferm (1993) i boken *Demokrati i praktiken. Handbok för lärare om samverkan med elever och föräldrar* där han skriver att: "När skolan och hemmet strävar emot samma mål kan vi flytta berg." (s. 134).

Vi anser att förskola/skola ska hjälpa föräldrar i sin roll att utveckla sina barn men vi tror däremot att många verksamma pedagoger tycker det motsatta. Vi har under tidigare praktiker märkt attityder som visar att det är "vi på förskolan och skolan" som vet bäst, föräldrar ska endast lyssna och göra som de anställda säger. Många ser föräldrar som inkompetenta i syftet att ta hand om sina barn. Vi tror att om man som pedagog har detta synsätt så resulterar det i att även föräldrar kommer att se sig själva på detta sätt. Detta är ett ämne som vi tycker varit viktigt eftersom det inte nämns särskilt mycket under vår utbildning. Detta kändes som ett relevant ämnesval att lägga extra tyngd vid så att det bland annat når ut till övriga kollegor.

Skolverket belyser vikten av att samarbetsformer mellan hem, förskoleklass, skola och fritidshem skall finnas. Genom att denna samverkan upprätthålls så bidrar den till att stärka och berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. Vi måste i samverkan med varandra sträva mot samma mål för barnets och verksamhetens skull. I Lpfö 98 belyses vikten av det enskilda barnets utveckling och lärande som ska främjas i en nära samverkan mellan förskolan och hemmet. Vidare skrivs det i Lpo 94 att föräldrar och lärare ska samarbeta för barnets bästa och det är främst skolans uppgift att etablera detta samarbete.

Vi vill ta reda på vilka olika samverkansformer som råder i förskola och skola. Vi misstänker att det finns likheter och skillnader i förskola respektive skola angående pedagogers samverkansformer med föräldrar. Vi anar att dessa likheter och skillnader finns med tanke på att vi har upplevt olika erfarenheter och upplevelser som har förvärvats under bland annat vår verksamhetsförlagda utbildning och tidigare arbeten inom förskola/skola. Dessa likheter och skillnader tror vi präglas av olika förutsättningar såsom exempelvis tid, rum, engagemang, intresse med mera. Det är intressant att se på olika likheter och skillnader mellan förskola och skola för att sedan ta lärdom av dem hur de fungerar i respektive verksamheter. Vi vill öka vår förståelse för hur dessa yttrar sig, exempelvis tror vi att daglig kontakt är vanligare i förskolan än i skolan.

Det finns en uppsjö att nämna men detta är ett fåtal olika faktorer som påverkar ett gott samarbete mellan pedagoger och föräldrar. Att föräldrakontakten är mycket viktig för verksamheterna i förskola och skola tror vi de flesta är överens om. Genom en god kontakt/relation och ett fungerande samarbete kan hem och förskola/skola samverka så mycket det är möjligt för att barnet ska få en trygg och utvecklande tid. Vi tror att barnet stimuleras och lär både på ett socialt och utvecklande sätt genom att skapa en god kontakt mellan pedagoger och föräldrar. Samarbete är nödvändigt för allas skull men främst för eleven/barnet om relationen emellan hem och skola fungerar optimalt. Om pedagogen har föräldrarnas förtroende och stöd tror vi att det påverkar barnets tid i förskolan/skolans verksamhet i positiv bemärkelse. Dessa uppfattningar har vi skaffat oss genom föreläsningar som vi har medverkat på under utbildningens gång.

Efter att ha läst tidningen *Aktiva skolföräldrar* (2006, s 14-15) återger vi här två stycken referat av Fredrik Jeppesen och Bo Sundbäck. Jeppesen skriver att under sin tid som rektor önskade han större och bredare engagemang från föräldrar. De är en förutsättning för att skolan skall klara sitt uppdrag. Om alla föräldrar till de 1,4 miljoner elever som går i skolan tar en dag ledigt varje termin och tillsammans med skolan engagerar sig i lärandet skulle svensk skola öka sina resultat dramatiskt. Genom att finnas i skolans lokaler signalerar föräldrar att skolan är viktig. Sundbäck (2006) skriver att: "Man kan gnälla på det som är fel eller så kan man kavla upp ärmarna och arbeta för att det ska bli bättre." Han nämner också att engagerade föräldrar är bra förebilder både för barn och vuxna (s. 15).

Vårt examensarbete kommer att beskriva samverkan mellan pedagoger och föräldrar för yngre åldrar samt relationen mellan hem och förskola/skola. Med barn i yngre åldrar menar vi att de är i ålder 0-12 år. Denna ålder valdes i uppsatsen för att vi båda är inriktade till att arbeta med barn i de yngre åren. Vi anser att om den goda relationen med föräldrar skapas tidigt i barnets levnadsår och utveckling så följer förhoppningsvis även en positiv känsla med barnet och föräldrarna i framtida studier.

Vi är väl medvetna om att det finns otroligt många olika områden att fördjupa sig i, därför har vi valt att begränsa oss. Vi valde att inrikta oss på samarbetet mellan pedagoger och föräldrar där vi lade fokus ur en pedagogs perspektiv. Genom att undersöka det sambandet, genom denna uppsats, hoppas vi bland annat kunna klarlägga och tydliggöra en del av denna distinktion.

Begreppsdefinitioner

Olika begrepp används inom området *föräldrasamverkan*. I den litteratur vi tagit del av, exempelvis *Att hantera konflikter i skolan* av Roger Ellmin (1989, s 7) så används begrepp så som samverkan, respekt, tolerans och likaberättigande i samband med föräldrakontakten, dessa nämnda termer är nyckelbegrepp som finns i läroplanen. Även *föräldrakontakt*, *föräldrasamarbete* och *föräldrainsflytande* uttrycker en form av kommunikation. Betydelsen av samverkan och samarbete är i stort sett likadan men för att variera läsandet har vi valt att växla begreppen föräldrasamverkan med föräldrasamarbete.

Vår definition av föräldrakontakt är den kontakt som sker mellan pedagoger och föräldrar i verksamheten kring barnets skolgång. I uppsatsen används bland annat begreppen skola och hem, pedagoger/lärare och föräldrar. Vi är medvetna om att det inte alltid är föräldrarna som är barnens vårdnadshavare, men vi har valt att använda dessa benämningar för att underlätta

skrivandet. Vi använder och varierar begreppen lärare och pedagog i uppsatsen, som för oss betecknar samma synonym.

Syfte och frågeställningar

Vårt syfte är att undersöka vad pedagoger anser är viktigt i kontakten med föräldrar. Vi vill också få ökad insikt och kunskap kring olika samverkansformer som råder i förskola respektive skola.

Vi vill bland annat undersöka vilka olika samverkansformer som används i praktiken av de pedagoger vi ställer våra enkätfrågor till, vilka former de anser främjar samverkan och vilka eventuella problem pedagoger kan väntas stöta på. Vi kommer att jämföra likheter och skillnader angående föräldrasamverkan i förskola respektive skola.

Vi har valt att främst undersöka föräldrasamverkan ur ett lärarperspektiv. I examensarbetet behandlas till en liten del även andra typer av kontakter än rena samverkansformer. Eftersom en god samverkan förutsätter bra kontakt och informationsutbyte tar vi med i vår uppsats de vanligaste kontaktformerna där information byts mellan pedagoger, elever och föräldrar.

Våra frågeställningar är:

- 1. Vilka likheter och skillnader ser vi gällande samarbetsformer i samverkan med föräldrar, mellan förskola och skola (yngre åldrar)?*
- 2. Hur upplever pedagoger att samarbetet fungerar, positiva och negativa erfarenheter?*
- 3. Hur ser pedagoger på delaktighet och engagemang från föräldrarnas sida?*

Litteraturstudier

I detta avsnitt kommer vi bland annat att berätta hur samverkan mellan hem och skola ser ut i ett historiskt perspektiv samt hur de tidigare läroplanerna sett på samverkan mellan hem och skola. Vi anser att en historikdel är väsentligt att ha med i uppsatsen på grund av att vi vill ha en kännedom om hur samverkan mellan hem och skola såg ut förr i tiden. För att fylla våra kunskapsluckor om hem och skola ur ett historiskt perspektiv är det relevant att titta på vad tidigare forskning säger om detta.

Vi beskriver de styrdokument som är gällande idag. Följande kommer vi att ge en bild av hur föräldrasamverkan i förskola och skola fungerar idag samt visa på olika samverkansformer som råder inom verksamheterna. För att få en så bred kunskap som möjligt genom litteraturen har vi valt böcker som skildrar samverkan ur olika perspektiv. Några böcker vi har bearbetat beskriver föräldrasamverkan i allmänhet, andra böcker riktar in sig på samtalet varav somliga har fokus på exempelvis olika samarbetsformer. I vissa av böckerna läggs fokus ur en förälders perspektiv medan andra böcker inriktar sig på pedagogens roll.

Historik av samarbetet mellan hem och skola

Från första början fanns det endast skolor för dem som skulle bli präst eller kyrklig tjänsteman. Dessa skolor hette katedralskolor och klosterskolor som bedrevs via en organiserad skolundervisning (Frederiksen & Hansson, 2006. s 4). Innan införandet av den obligatoriska folkskolan var det kyrkan och hemmen som hade det största ansvaret för barnens utbildning, uppfostran och folkbildning (Johansson & Wahlberg-Orving, 1993. s 18). Barnen skulle lära sig Luthers Lilla Katekes utantill, vilket sedan granskades av kyrkan. Tor Sverne (1992) skriver i boken, *Skolan och föräldrarna – ett gemensamt ansvar för barn* att man kan läsa i Martin Luthers katekes att det åligger varje hufvader att åtminstone en gång i veckan förhöra sina barn och sitt tjänstefolk om deras kunskaper av katekesen (s. 15). För att kyrkan skulle ha kontroll över att denna uppgift genomfördes så kontrollerades emellanåt hemmen genom att en präst kom dit och hade husförhör. Detta innebar att prästen prövade och betygssatte läskunnigheten och kristendomskunskaperna hos befolkningen (Frederiksen & Hansson, 2006. s 5). Pedagogikforskarna vid Göteborgs universitet Lisbeth Flising och Gunni Kärrby, (1983) skriver att: ”Föräldrarna var alltså barnens läromästare och kyrkan kontrollerade barnens kunskaper och religiösa tro genom bikt och konfirmation (s. 9).

Tanken på en skola för alla medborgare tog form under 1500-talet. Luther ansåg att alla borde ha både rätt till och skyldighet att gå i skola, främst för att kunna ta del av reformationens idéer. I Sverige infördes den allmänna folkskolan år 1842. Detta möttes av motstånd, framförallt från de familjer som behövde barnen som arbetskraft på gården. Många föräldrar ansåg att skolan var en onödig institution och menade att den kunskap som barnen behövde kunde hemmen bereda dem. Föräldrarnas missnöje riktades ofta mot läraren och lärarna i sin tur hade mycket att klaga på beträffande föräldrarna (Kärrby & Flising, 1983. s 11). Flertalet lärare ansåg vid det andra ”Allmänna Svenska Lärarmötet” år 1852 att skolarbetet förhindrades av föräldrarnas ligkiltighet för och okunnighet om skolan (Kärrby & Flising,

1983. s 11). Under detta möte diskuterades också om hur skola och hem skulle kunna samarbeta.

Under 1800-talets slut kännetecknades en industrialisering och urbanisering vilket förändrade samhället. Nya krav ställdes på skolundervisningen med bland annat bättre utbildad arbetskraft. Nya tankar om att skolan skulle skiljas från kyrkan och utvecklas till en för alla gemensam medborgarskola aktualiserades (Johansson & Wahlberg Orving, 1993. s 23). År 1919 tillkom en undervisningsplan som kanske var den mest viktigaste företeelsen i fråga om skolans inre arbete. Vid denna tidpunkt var nästan alla barn närvarande i skolan, kanske kan detta tydas på grund av att föräldrarna accepterat skolplikten. Trots att skolplikten var accepterad av de flesta föräldrar uppstod det starka protester varje gång skolplikten förlängdes eller innehållet i undervisningen förändrades. Kontakterna mellan hemmen och skolan var minimala och de allra flesta föräldrar hade ingen som helst kontakt med skolan. Den ytterst lilla samverkan mellan hem och skola som påträffades handlade främst om att skolan informerade eller påverkade föräldrarna. Skolans talesmän ansåg att föräldrarna skulle lyssna på de villkor som de tyckte att skolan hade befogenhet att ställa, bland annat huruvida barnen skulle uppfostras och bildas (Frederiksen & Hansson, 2006. s 5).

I början av 1900-talet hade de flesta föräldrar börjat acceptera den allmänna skolplikten. Även en del hembesök av lärarna gjordes. Genom att med jämna mellanrum träffa föräldrarna kunde lärarna försöka få föräldrarna att förstå och acceptera deras undervisningsmetoder (Kärrby & Flising, 1983. s 13). I allmänhet skapades bättre förutsättningar för skolans verksamhet och inre arbete.

Det var inte förrän på 1940-talet som det kom på tal att hemmet och skolan gemensamt skulle ansvara för barnen. Under perioden 1940-1980 äger en reformsverksamhet gällande det svenska skolväsendet rum. År 1942 presenterar Skolutredningen den första dokumenterade undersökningen om samarbetet mellan hem och skola. Den undersökningen visade att 72 % av föräldrarna inte hade haft någon kontakt med skolan (Kärrby & Flising, 1983. s 16). Undersökningen kunde visa en klar skillnad mellan de olika socialgrupperna. Medelklassen hade oftare kontakt med skolan än vad arbetarklassen hade. Det var en klar arbetsfördelning mellan hem och skola. Lärarna bestämde i skolan och föräldrarna skötte och uppfostrade barnen i hemmen. Barnen gick 6 eller 7 år i skolan, fick sina betyg och endast när det var allvarliga problem så kontaktade skolan hemmet och tvärtom.

Skolutredningen ansåg att man hädanefter inte borde skilja på uppfostran och utbildning från varandra och en samverkan mellan hem och skola måste upprättas. Skolutredarna menar att skolan vet för lite om barnens hemförhållanden och föräldrarna vet för lite om vad som händer kring barnens skolgång (Kärrby & Flising, 1983. s 16). Utredningen diskuterar olika slags kontaktformer mellan hem och skola. Klassmöten kommer som förslag där föräldrarna bland annat blir inbjudna till skolan och får tillfälle att se sina barn i arbete. Enligt utredningen ska detta göra så att föräldrarna får en inblick i barnens arbetsplats. Utredningen visar sig vara mycket produktiv och en ny utredning skapas, nämligen skolkommissionen. Fast den nya utredningen inte innehåller lika mycket tankar om samarbetet mellan hem och skola så är de grundläggande visionerna ungefär likadana.

Historisk tillbakablick på läroplaner (Lgr 62, Lgr 69 och Lgr 80)

När vi tittar tillbaka på hur det såg ut förr i skolans värld om synen på föräldrasamverkan blir det också relevant att se på hur de olika tidigare läroplanerna uppfattat ämnet. Grundskolan har haft tre stycken tidigare läroplaner vilka uppstod åren 1962, 1969 och 1980.

I samtliga läroplaner (Lgr 62, Lgr 69 och Lgr 80) betonas att det är föräldrarna som bär på huvudansvaret för barnets fostran. Det skrivs till exempel i Lgr 62 att: ”Skolan kan inte själv leda barnets utveckling utan det är hemmet som bär huvudansvaret för barnets fostran. Däremot så ska skolan hålla sig informerad om barnets hemmiljö och föräldrarna bör få tillfälle att ta del i skolans vardag.” (s.14).

Lgr 62 ger endast ytliga förklaringar till varför man ska samverka med föräldrarna medan Lgr 69 berör detta ytterligare. För att kunna bidra till varje elevs utveckling med hänsyn till hans mentalitet behöver skolan god kännedom om elevens situation i dess helhet. Skolan bör därför vara medveten om elevens hemmiljö och föräldrar bör få tillfälle att ta del i skolans verksamhet. Kontakten mellan skola och hem gynnas av att båda parter lär känna varandras verksamhetsområden. Det skrivs i kommentarmaterialet till Lgr 80 att: ”En trygg kontakt mellan skolan och föräldrarna är själva basen för en bra samverkan.” (s. 15).

I både Lgr 62 och Lgr 69 skrivs att föräldrar ska *få tillfälle* att ta del av skolans arbete/vardag och fest. Detta har man däremot utvidgat i Lgr 80 där föräldrar ska följa och samverka i skolans verksamhet. Nu får föräldrar inte bara ta del av verksamheten utan också få medverka i det som händer. Det står att i det kommentarmaterial som följer med Lgr 80 att: ”För att skolan skall kunna ta hjälp av föräldrarna måste dessa få chansen att lära känna skolan och få en bild av barnens arbetssituation, arbetsmiljö och arbetskamrater.” (s. 11).

I Lgr 62 står det skrivet att en skolorganisation ställer eleven inför olika valmöjligheter där skolan har en starkt ökad förpliktelse att informera hemmen om viktiga avgöranden under elevens studietid och inför övergången till fortsatt utbildning eller till uppgifter i arbetslivet. Föräldrarnas aktiva intresse för deras egna barn, viktiga frågor bör initieras och stimuleras genom lämpliga handlingar från skolans sida. Exempel på dessa lämpliga handlingar ges ej.

I Lgr 69 skrivs det mer, nu än tidigare, om hur man skapar kontakt med föräldrar. Den första kontakten mellan hem och skola vilar på skolan. För samtal med föräldrar skall läraren ha mottagningstid och om läraren trots sina försök inte lyckas få kontakt med barnets föräldrar, bör han därefter samråda med skolans rektor. Det är av stor vikt att hemmen så mycket som möjligt hålls underrättade om barnets beteende och arbete i skolan. Olika former av informationsverksamhet såsom broschyrer med mera bör delas ut vid föräldramöten eller sändas till hemmen genom barnen eller per post, allteftersom innehållet i dem blir aktuellt.

I Lgr 80 skrivs det att varje skola bör utveckla egna former för ett samarbete där barnet står i centrum. Skolan är skyldig att ta kontakt med föräldrar till samtliga barn två gånger varje läsår. Även de personliga samtalen och direktkontakten med föräldrar är värdefulla. Här kommer de enskilda samtalen in. Skolan har också en förpliktelse att regelbundet under elevens studietid informera hemmen om dess utformning, om läroplan och arbetsätt, om vilka möjligheter till fortsatt utbildning eller valmöjligheter inom arbetslivet som står till buds. Åhörardagar och gemensamma utflykter kan ge föräldrar ytterligare inblick i skolans arbete. De behöver särskilt få reda på vad som finns i deras barns skola och hur man arbetar just där. Den informationen hör för det mesta hemma i de gemensamma sammankomster som

ordnas, vanligtvis klassmötena. Föräldrar har mer kunskaper än skolan om hur barnen har det dygnet runt. Spontana kontakter har sitt värde, de kommer alltid att erfordras, inte minst för att man skall ha trevligt och gemytligt tillsammans. De organiserade sammankomsterna blir ändå stommen i samverkan. Klassmötet är där man når många föräldrar på en gång exempelvis, det kan informeras och diskuteras någon gemensam angelägenhet, föreläsningar, filmvisningar eller enbart prata om allmänna synpunkter.

I både Lgr 62 och Lgr 69 påvisas det att vikten av en god föräldrakontakt är snarast för framtida studier eller för uppgifter i framtida arbetslivet. I 1980 års läroplan ser man däremot att föräldrar är en tillgång i skolans arbete genom att de representerar en stor fond av erfarenheter och kunskap om olika yrken och verksamheter i samhället. I de två tidigare läroplanerna ses hemmet som ett stöd för skolan men i Lgr 80 har de ändrat perspektiv och ser nu att skolan är ett stöd för hemmet. De skriver att det är viktigt att man som lärare har insikt i hela barnets situation, vilket också innebär att de ser varje förälder. I Lgr 80 har föräldrar samtidigt fått ett krav på sig och det eftersom det nu råder närvaroplikt i skolan, samtidigt som de är skyldiga att övervaka att barnet fullgör sin skolgång. Vårdnadshavarna behöver känna skolan för att kunna delta på ett stödjande och positivt sätt. De behöver ha allmänna kunskaper om skolans mål och förutsättningar och om dess villkor och utveckling i dagens samhälle. I det kommentarmaterial som följer med Lgr 80 skrivs det: "För att skolan skall kunna ta hjälpa av föräldrarna måste dessa få chansen att lära känna skolan och få en bild av barnens arbetssituation, arbetsmiljö och arbetskamrater." (s. 11).

Sammanfattningsvis ser vi idag när vi läser hur historiken såg ut förr beträffande samverkan mellan hem och skola, att det skiljer sig avsevärt. Den ytterst lilla samverkan som påträffades var på tidigt 1900- tal och det handlade främst om att skolan informerade eller påverkade föräldrarna.

Vad säger de nuvarande styrdokument?(Lpo 94 och Lpfö 98)

De styrdokument som rör skolan idag är skollagen, Lpo 94 och den lokala skolplanen. I förskolan har de en egen läroplan (Lpfö 98) som även den styrs under skollagen. Det är utifrån dessa riktlinjer som skolans personal ska bedriva sin verksamhet efter. I läroplaner och kursplaner anges nationella mål och riktlinjer för skolan. Läroplanerna visar vilka krav staten har på skolan, och anger också en ansvarsfördelning där det ställs olika krav på kommunerna. Inom både förskola och skola har de anställda skyldighet att utföra och upprätthålla det som skrivs i de båda läroplanerna.

Vi citerar direkt från Skolverkets hemsida. (SKOLFS 1994:1) som tydligt redogör för den enskilda skolans utveckling:

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället (s. 7).

Föräldrasamverkan är inget en lärare kan avstå ifrån och det är skolan som har det största ansvaret för att det sker en samverkan med hemmet och som sedan upprätthålls. I läroplanerna skrivs det tydligt att lärare ska samverka med hemmen både i fråga om den enskilda eleven och dess utveckling i skolan (s. 9).

I Lpo 94 belyses att skolan skall klargöra för elever och föräldrar vilka mål verksamheten har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter eleven och dess vårdnadshavare har. Den enskilda skolan måste vara tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer, vilket då blir en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. I Lpo 94 skrivs att. ”I samarbete med hemmen ska skolan främja elevers utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar.” (Lpo 94. s 5).

Personal inom verksamheterna i förskola och skola har ett ansvar när det gäller samarbete mellan hem och skola. Uppdraget består av att följa styrdokumentet och se till så att dessa tillämpas i praktiken. Enligt läroplanen Lpo 94 skall all personal som är verksam inom skola medverka till att utveckla elevers känsla för bland annat solidaritet, ansvar och samhörighet, för människor också utanför den närmaste gruppen. Detta förekommer på bästa sätt genom att börja med att ha en god fungerande relation mellan hem och skola (Lpo 94. s 8).

Skolan ska vara ett stöd för familjer i deras ansvar för barnets fostran och utveckling, därför ska arbetet ske i samarbete med hemmen. Genom det gemensamma ansvaret mellan hem och skola skapas de bästa förutsättningarna för barns och ungas utveckling och lärande. Alla som arbetar i skolan ska samverka med barns vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet. Lärare skall samverka med föräldrar och fortlöpande informera dem om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling. De ska också hålla sig informerade om den enskilda elevens personliga situation och känna respekt för elevens integritet (Lpo 94. s 14).

Läroplanen för förskolan uttrycker vilka krav och förväntningar barn och föräldrar kan ha på verksamheten. Den innehåller mål och riktlinjer som personalen förväntas arbeta efter och i denna del kommer vi titta närmare på hur man förväntas arbeta med samverkan med hemmet.

Förskolan skall vara ett stöd för familjerna i deras skyldighet för barnets fostran, utveckling och växande. Under rubriken Förskolans uppdrag står det skrivet att: ”Förskolans uppgift innebär att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar.” (Lpfö 98. s 4).

Personalens förmåga att förstå och samspela med barnet och få föräldrarnas förtroende är viktig, så att vistelsen i förskolan blir ett positivt stöd för samtliga barn. Vårdnadshavarna har det största ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Förskolan skall komplettera hemmet. Det är genom att skapa bästa möjliga förutsättningar som varje barn kan utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete ska därför ses i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen.

Föräldrarna ska ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan. Läroplanen för förskolan skriver under riktlinjer att: ”Alla som arbetar i förskolan skall visa respekt för föräldrarna och känna ansvar för att det utvecklas en tillitsfull relation mellan förskolans personal och barnens familjer.” (Lpfö 98. s 12). Detta citat visar vikten av personalens del av ansvaret är i samarbetet med föräldrar. Läroplanen skriver vidare att arbetslaget ansvarar för att varje barn tillsammans med föräldrar får en god introduktion i förskolan. De ska också föra fortlöpande samtal med barnets föräldrar om barnets trivsel, utveckling och lärande både i och utanför förskolan samt genomföra utvecklingssamtal (Lpfö 98. s 12).

Arbetslaget i förskolan ska ge föräldrar möjligheter att utöva inflytande över hur målen konkretiseras i den pedagogiska planeringen. De anställda ska beakta föräldrars synpunkter när det gäller planering och genomförande av verksamheten och se till att de blir delaktiga i utvärderingen av verksamheten (Lpfö 98. s 12).

Sammanfattningsvis är samverkan, delaktighet och engagemang idag mellan hem och skola övergripande och betydelsefulla delar i de rådande styrdokumentet.

Likheter och skillnader mellan nuvarande styrdokument (Lpo 94 och Lpfö 98)

De likheter vi kan urskilja mellan Lpo 94 och Lpfö 98 är att de båda verkar under skollagen och att de anställda inom varje verksamhet är skyldiga att upprätthålla och utföra det som skrivs i läroplanerna. En annan likhet är också att både förskolan och skolan ska vara ett komplement till hemmet och därmed fungera som ett stöd till familjerna. Förskolan och skolan bär på det största ansvaret för att en samverkan ska uppstå och även detta är en likhet de båda läroplanerna emellan. I båda läroplanerna skrivs det att lärare/pedagoger ska samverka med hemmen både i fråga om den enskilde individen och dess utveckling. Både förskolan och skolans läroplan menar att föräldrar ska ges möjlighet att påverka verksamheten och dess innehåll. Läroplanerna belyser att en samverkan ska uppstå för att utveckla barnet och att se dess lärande och utveckling i samspel med föräldrar. Den dagliga kontakten är inget som direkt tas upp i någon av de nämnda läroplanerna.

En tydlig skillnad vi kan urskilja i de båda läroplanerna är att det skrivs något mer om föräldrasamverkan i läroplanen för förskolan än i skolans. I Lpfö 98 beskrivs det mer om varför samverkan ska uppstå och på vilket sätt detta bör ske. Skolan däremot berör detta ytterst lite. I Lpo 94 däremot skrivs mer om hur barnet ska utvecklas än vad som står skrivet i förskolans läroplan, där det beskrivs mer om vikten av föräldrars delaktighet. I Lpo 94 skrivs det att barnen ska utveckla solidaritet, ansvar och samhörighet, medan Lpfö 98 belyser att i samverkan med föräldrar ska man verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar.

Den utvecklingsekologiska teorin

Vi har valt att beskriva den utvecklingsekologiska teorin då vi anser att den är relevant för vårt ämne. Detta tycker vi för att modellen beskriver barnets olika livsvärldar och de olika miljöer barnet befinner sig i. Den gemensamma nämnaren för pedagoger och föräldrar är barnet där han/hon i huvudsak är i fokus. För att stimulera barnets utveckling gäller det att vi har en kännedom om de olika miljöer som finns i barnets omgivning såsom hemmet, förskolan/skolan, fritids, mor- och farföräldrar och fritidsaktiviteter med mera. Barnet lever i så många fler världar än i just den som vi pedagoger medverkar i. Om barnet exempelvis har svårt att koncentrera/fokusera sig under en lektion eller en samling, måste vi som dennes lärare ha i åtanke att detta kan innefatta olika orsaker utav något helt skilt från skolans verksamhet.

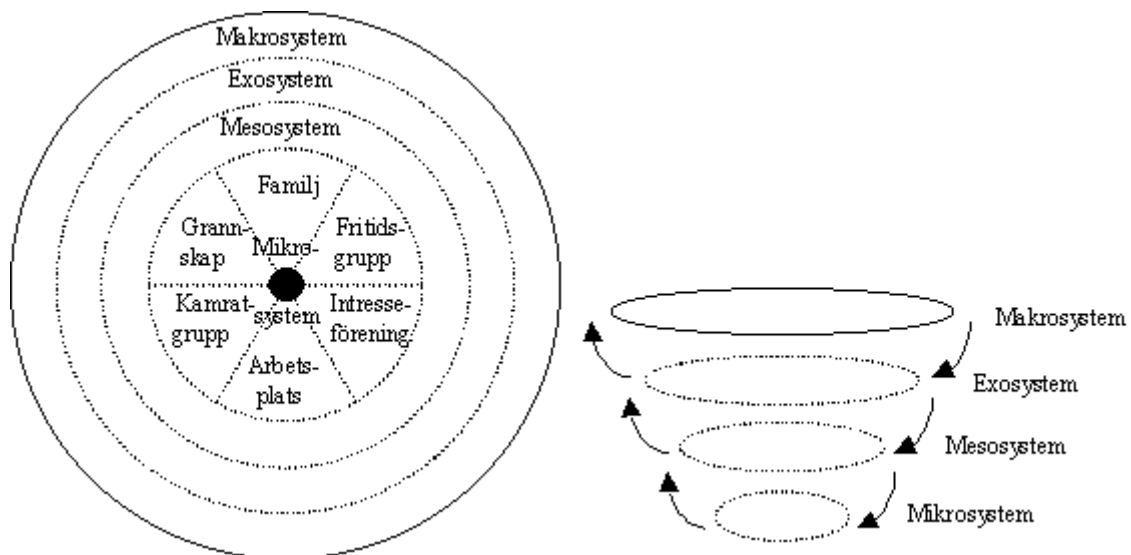
Urie Bronfenbrenner, professor i mänsklig utveckling, psykologi och familjestudier har under sin tid som forskare utvecklat en modell som beskriver hur omvärlden påverkar barnet och dess utveckling (Frederiksen & Hansson, 2006. s 13).

Teorin som Bronfenbrenner utvecklat är samspelet mellan individens egna förutsättningar och den miljö han/hon ingår i. Detta är viktiga utgångspunkter för individens utvecklingsprocesser. Bronfenbrenner belyser vikten av utvecklingens framfart genom ett aktivt samspel hos individen. Denna utvecklingsekologiska modell är ett redskap för att förstå och arbeta med förhållandet mellan de olika områdena i barnets närmiljö (Lindgren, 2003). Bronfenbrenners teori om utvecklingsekologin ser en individs lärande som utveckling av förmågan att förstå och förändra omvärlden och de olika miljöer som den innefattar. En persons lärande och utveckling handlar om att utveckla personens roller, aktiviteter och relationer.

Barnet lever i olika världar och i dessa ingår bland annat hemmet, bostadsområdet, skolan, skolgården, fritidshemmet och idrottsföreningen med mera. Dessa olika miljöer kompletteras idag med en hel del som påverkar barnet i mångt och mycket, alltså massmedia såsom tv, video och dataspel med mera. Sociala relationer och roller betonas också som avgörande och betydelsefulla delar för en individs utveckling. Genom att ta sig an nya roller i förhållande till sin omgivning kan man utvecklas som person. Bronfenbrenner har kategoriserat in dessa olika komponenter i olika system. Det handlar om mikro-, meso-, exo- och makrosystem.

En central del av utvecklingsekologin är miljöns betydelse. Individen utvecklas och lär i en miljö som regelbundet påverkar lärandet och utvecklingen. Vi återger här ett referat från Lindgren (2003) "Miljön innefattar inte bara den omedelbara närmiljön som individen har direkt kontakt med utan omfattar också i ett mera sociologiskt perspektiv på omgivningen eller samhället i ett mera makrobetonat perspektiv."(Lindgren, 2003).

Oavsett vilket av dessa system vi resonerar kring så finns övergripande alltid kamraterna med som medagerande. Dessa sociala roller och relationer betonas också som avgörande för en individs utveckling (Flising, Fredriksson och Lund, 1996. s 48). Här nedan visas en modell av Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori som beskriver de olika systemen och hur de i sin tur påverkar individen.

Figur 1. Modell av det ekologiska mönstret i miljön samt interaktionen mellan de olika miljöerna.

Längst in i modellen har vi individen och dess naturliga närmiljö. Familj och kamrater är exempel på två grupper som är nära relation till individen. Arbetsplats och grannskap tillhör

även de detta innersta system. Skolan räknas bland annat som barnets arbetsplats. Bland dessa olika komponenter som ingår i individens närmiljö, individen själv, olika fysiska objekt och familj, utvecklas ett nätverk av relationer som i olika stor utsträckning inverkar på den utvecklande personen. Detta kallas *Mikrosystem* och är ett mönster av olika roller, aktiviteter och relationer i förhållande till olika människor, som den utvecklande individen upplever och påverkas av (Lindgren, 2003).

De olika relationer, nätverk och aktiviteter som utvecklas i de olika närmiljöerna (Mikrosystemet) är inte oberoende av varandra. Varken mer eller mindre utvecklas relationer mellan de olika närmiljöerna vilket i sin tur leder till konsekvenser för individen (Lindgren, 2003).

Bronfenbrenner uppkallar relationerna mellan två eller flera närmiljöer för det så kallade *Mesosystemet*. Utöver dessa finns ytterligare två system som påverkar och påverkas beroende på de övriga systemen. *Exosystemet* är det system som individen inte har direkt kontakt med personligen men som ändå påverkar individen och i viss mån påverkas av individen, exempelvis den globala uppvärmningen av världen, brist på utbildningsplatser, hög grad av arbetslöshet inom samhället med mera (Lindgren, 2003).

Det fjärde sista övergripande systemet benämner Bronfenbrenner för *Makrosystem*. I Mikro-, Meso- och Exosystemen finns likheter som ger uttryck för mer övergripande faktorer såsom ekonomiska, historiska, ideologiska och politiska värderingar och förhållanden. Dessa huvudsakliga mönster och beståndsdelar representeras i modellen *Makrosystem* (Lindgren, 2003).

Flising, Fredriksson och Lund (1996) berör vikten av att vuxna skall fungera som stöttepelare åt barn. För barnets bästa angående dess utveckling är det viktigt att de vuxna finns tillgängliga i barnets närhet och ger stöd. Det är med andra ord oerhört viktigt att samtliga vuxna som finns i barnets liv har kontakt med varandra och har en fungerande dialog. Om de vuxna kring barnet har en god kommunikation och fungerande samarbete kan vi utveckla och lära barnet till det yttersta (s. 51). Genom att söka stöd i Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell så finner vi motiv till en fungerande samverkan med föräldrar

Sammanfattningsvis är den utvecklingsekologiska modellen även en mall för den lärande och pedagogiska miljön som individen befinner sig i. I förhållande till omgivningen är det avgörande för personens lärande och utveckling att alla de möjligheter till olika aktiviteter, roller och relationer, att de finns tillgängliga för individen.

Samverkan mellan hem och förskola

I detta kapitel kommer vi att beskriva hur samverkan mellan pedagoger i förskolan och dess föräldrar fungerar. Vi söker stöd i egna erfarenheter och i litteratur kring ämnet.

Att se förskolan som ett komplement till hemmet är något som förändrats över tid, förr ansåg man att hemmet var komplementet. Förskolan vänder sig till alla som har barn i förskoleåldern. Föräldrar man möter som pedagog är en blandad grupp när det gäller familjeliv, social och kulturell miljö samt givetvis fostransmiljö. Föräldrars egen uppväxt formar hur de ser på dagens förskola och dess innehåll.

”Föräldrasamverkan innebär att kommunicera med vuxna.” (s. 134). Så beskriver Ferm (1993) bland annat vad samverkan betyder. Han skriver vidare att samverkan syftar till att alla inblandade parter ska få ökat självförtroende och att de ska kunna kommunicera bättre.

Enligt Ivarson- Jansson (2001) har förskolan en tendens att hamna mellan hemmet och skolan där den återstår att vara ett tillägg till hemmet. Eftersom familjerna är konsumenter av barnomsorgen är de också med och bestämmer och väljer och betalar för den tjänst de behöver. Det som alltid består är att föräldrar är beroende av att barnen tas om hand under den tid de arbetar eller studerar. När barnet börjar i förskolan blir det automatiskt delaktig i två världar, förskolan och i hemmet. Barnet kommer alltså att ingå i två olika sociala system där ett samarbete mellan pedagoger och föräldrar ska uppstå. Det som händer i mötet omkring samarbetet påverkar både på förskolan och på familjen. Det är i första hand föräldrarna som har ansvaret för att barnet blir försörjt, att de har mat, kläder, får sjukvård och någonstans att bo (s. 179).

Flising, Fredriksson och Lund (1996) skriver att den goda relationen mellan pedagoger och föräldrar bygger bland annat på att pedagoger anser att föräldrar har något att tillföra verksamheten och att föräldrar är intresserade utav sitt barns utveckling. Pedagogen är den som har största förutsättningar att påverka relationen till både barnet och föräldern, vilket också påverkar barnets fortsatta utveckling. Pedagogen kan välja om den vill se barnet som kompetent, se dess kunskaper eller se barnets brister. Genom att som pedagog se barnet som kompetent gör även barnet det (s. 32).

Flising, Fredriksson och Lund (1996) visar i en undersökning, att det både i förskola och i skola har utvecklats en kultur där föräldrars synpunkter sällan efterfrågas. Föräldrar är mycket intresserade av sitt barns välmående men att det många gånger är förskola och skola som inte givit dem lämpliga förutsättningar för föräldrasamarbete (s. 45).

Tomas Rahm och Gunlög Wall (1990) nämner i boken, *Föräldrasamtal i förskolan* att ute i verkligheten kan relationen mellan pedagoger och föräldrar uppfattas som känslig och svår. Pedagoger tar hand om barnen tillsammans med föräldrar men på olika villkor. De olika infallsvinklarna gör att pedagoger och föräldrar ser ur olika perspektiv, både på barnet, på verksamheten och på sig själva. Detta gör att de upplever samma situation på olika sätt. Man har som förälder sina ”föräldraglasögon” på sig och ser ur sitt perspektiv medan man som pedagog har sina ”personalglasögon” och bedömer annat som viktigt. Det finns risk för stora skillnader mellan dessa glasögon om man inte har någon kunskap om varandra och varandras verkligheter (s. 12).

Personalen har ansvar för att samspelet ska bli så bra som möjligt och att föräldrar som har förmåga och möjlighet att täcka en del av barnens behov måste stödjas och bemötas med respekt av personalen. Genom en stor öppenhet och en förtroendefull kontakt fungerar samspelet mellan förskola och hem som bäst. De vuxna måste se till att de olika världar, som barnets vistas i, knyts ihop. Barnet ska få uppleva kontinuitet och sammanhang i sitt liv. Rahm och Wall (1990) nämner att: ”Det är alltså framförallt för barnets skull som det är viktigt att föräldrar och personal respekterar varandra och har en tät kontakt.” (s. 94).

När pedagogerna ska beskriva sitt arbete för barnets föräldrar måste de själva vara medvetna om varför de arbetar som de gör. Det är väsentligt att de kan förmedla deras motiv till varför de arbetar som de gör och dels för att det är viktigt att man dokumenterar hur man arbetar,

men också hur barngruppen och det enskilda barnet utvecklas. Pedagogiken leder till ett tydligare och synligare arbetssätt (Flising, Fredriksson och Lund, 1996. s 43).

Föräldrar som upplever att de har en fungerande relation med de anställda på förskolan är också positiva till den och dess kvalitet i verksamheten. Om föräldrar också är nöjda med relationen blir de också nöjda med verksamheten. Alltså hänger det ihop med att vara nöjd med verksamheten om man har en bra kontakt med de anställda. Ylva Ståhle (2000) redogör i boken *Föräldrainsflytande i skolan, behov eller politisk viljeyttring* att om man ska skapa en bra föräldrakontakt måste det finnas mötesplatser för föräldrar så kallade forum för föräldrainsflytande. Skolan kan bidra med lokaler och information men resten ligger hos föräldrarna själva (s. 20).

Utifrån litteraturen tänker vi i nästa del av uppsatsen skildra hur och varför man anordnar olika former av möten för samverkan med föräldrar inom förskolans värld.

Förskolans olika samverkansformer

I förskolan finns rutiner och traditioner som är skapade för att etablera en kontakt med barn och föräldrar. I detta avsnitt redogör vi för de vanligaste formerna som förekommer i förskolans verksamhet samt belyser vad litteraturen anger för grunder till olika former av samverkan.

Daglig kontakt

Relationen föräldrar och pedagoger sker i första hand i den dagliga kontakten vid hämtning och lämning. Inom förskolans verksamhet sker detta möte dagligen, åtminstone med någon av barnets föräldrar/vårdnadshavare. Denna kontakt brukar anses som viktig för både personal och föräldrar. I den dagliga kontakten hör också det enskilda samtalet till där det finns möjligheter för att mer koncentrerat följa upp och fördjupa samtalet om det enskilda barnet. I första hand är det genom den dagliga kontakten som föräldrar med egna ögon kan ta del av verksamheten och det egna barnets situation.

Föräldramöte

Föräldramöte är ett möte där föräldrar blir kallade till förskolan för att bli upplysta om information om sådant som gäller alla barn. Det är ett tidsbesparande sätt att delge föräldrarna information för förskolans personal med tanke på att de kan dela ut information till många på en och samma gång. På detta möte är det enbart föräldrarna som kallas och barnen är inte närvarande. Föräldrarna har möjlighet att gå runt och titta hur förskolan ser ut. Det är bra om föräldrarna tidigt får information om vad som ska diskuteras på mötet så att de kan förbereda och planera i tid vad som kommer att sägas.

Telefonkontakt

Detta är en vanlig form av samverkan som sker genom att oftast föräldrar ringer till pedagogerna för att få/ge information om sitt barn. Mestadels handlar telefonsamtalen om att anmäla sjukfrånvaro eller ledighet. Andra anledningar till att dessa samtal sker kan vara att pedagogerna eller föräldrarna vill informera om tider till möten av olika slag samt andra händelser i skolan (Flising & Kärrby, 1983. s 68).

Utvecklingssamtal/föräldrasamtal

Rahm och Wall (1990) skriver om utvecklingen av varje individ och att det ska förekomma enskilda utvecklingssamtal. Förskolans utvecklingssamtal sker utan barnets närvaro. Dessa samtal sker tillsammans med vårdnadshavaren och oftast en pedagog. Det är den enskilda individen som är centrum för utvecklingssamtalet. För att skapa ett bra föräldrasamtal krävs en bra verksamhet och ett bra övrigt föräldrasamarbete, där den så kallade tamburkontakten är oerhört viktig (s. 34). Författarna menar vidare att föräldrar eftertraktar ofta en fördjupad bild av sitt barn och det sker bland annat genom föräldrasamtal. På detta sätt känner de en delaktighet i verksamheten (Rahm & Wall, 1990. s 18).

Målsättningen med föräldrasamtalet är att personals och föräldrars förståelse och kännedom kring barnet ska växa, att öka personals och föräldrars förståelse för varandra, att klargöra och diskutera meningsskiljaktigheter, att diskutera förhållningssätt utifrån barnets behov och att skapa tillit och förtroende (Rahm & Wall, 1990. s 24). Vidare menar de att de enskilda samtalen är betydelsefulla då det finns utrymme att samtala kring utbyte av erfarenheter mellan pedagoger och föräldrar (s. 30).

Skriftlig information

Det finns olika former av att ge ut skriftlig information men här beskriver vi den vanligaste formen. Månadsbrev är en vanligt förekommande form att ge ut information till föräldrar i förskola. Här får pedagogerna tillfälle att informera om exempelvis händelser inom verksamheten.

Kontakt dagar

Det anordnas också kontakt dagar där föräldrar är välkomna att delta. På dessa dagar har oftast avdelningens pedagoger ett syfte som exempelvis kan innebära att de har dokumenterat verksamheten som sedan uppvisas i form av filmvisning, bilder och utställningar (Ivarson-Jansson, 2001. s 102). Ett syfte där kan vara från pedagogernas sida att öka föräldrarnas förståelse för verksamheten och att de får en insikt och chans att påverka kring den.

Genom att föräldrar regelbundet informeras om vad barnet ska göra och vad som ska hända i verksamheten har föräldrarna möjlighet att själva kontrollera exempelvis vad barnet har lärt sig och på vilket sätt. När föräldrar deltar i planeringen av skolarbetet får de också chans till att följa sitt barns och klassens utveckling. Här har de också möjlighet att framföra eventuella synpunkter och i sin tur få gehör för dem (Ferm, 1993. s 139).

Samverkan mellan hem och skola

I den litteratur vi har tagit del av i uppsatsskrivningen så beskrivs ofta vikten av ett gott samarbete mellan hem och skola som något positivt och ovärderligt, inte minst för barnens skull.

Finns det en trygghet i relationen hem och skola gynnar detta även barnet i positiv bemärkelse. För att barnet ska känna sig trygg måste en tillit förekomma mellan hem och skola. Det är därför oerhört viktigt att skapa ett gott klimat emellan hem och skola för att resultatet av samarbetet dem emellan skall fungera på bästa möjliga sätt.

Enligt Kärrby och Flising (1983) som skrivit boken, *Föräldrarna och skolan*, så framgår av flera undersökningar att föräldrars intresse för samarbete med skolan är störst vid skolstarten

och under de tidigare skolåren. Detta intresse hos föräldrarna tycks därefter avta alltmer, åtminstone om man ser till kontaktfrekvensen vilken är lägst på högre ålder som exempelvis högstadiet (s 26).

Vidare menar Björn Flising (1995) som skrivit boken, *Samverkan skola- skolbarnomsorg*, att generellt visar erfarenheter att ju närmare varandra man är, desto lättare är det att etablera ett samarbete och vidareutveckla en mer intensiv samverkan (s. 30).

Har föräldrarna och skolan ett väl fungerande samarbete så skapar det en insikt i både barnets skolmiljö respektive hemförhållande för inblandade parter. Skolans personal måste förklara på ett tydligt sätt hur verksamheten och skolans arbetssätt fungerar för föräldrarna. Med andra ord, föräldrarna måste få en inblick i hur skolgången ser ut för barnet. Föräldrarna måste också vara villiga till ett samarbete så att skolan får en insikt i barnets hemförhållande.

Nils Andersson (1994) nämner i boken *Mötas kring barnen*, att barn har behov av att de vuxna hittar fram till ett samarbete och en ömsesidig respekt (s. 6). Vidare nämner Andersson en del begrepp som berör vilken sorts kontakt- utbyte- samspel- samverkan som utifrån barnens behov är viktiga att skapa. Dessa har han fått fram genom att fråga barnsomsorgspersonal vad de anser är viktigt kring barnets behov och välbefinnande. Förutsättningarna lyder:

- *Det är viktigt med ömsesidig information om aktuellt som kan påverka barnet*
- *Man behöver prata om regler och normer*
- *Man behöver få veta vad föräldrarna förväntar sig av barnomsorgen*
- *Man behöver få information om barnets utvecklingsnivå*
- *Föräldrarna behöver få veta hur deras barn har det i relation till andra barn*
- *Man behöver ha bra relationer, ett förtroende*
- *Det är lättare att förstå barnets beteende om man har en bra föräldrakontakt*
- *Man bör visa respekt för varandras roller och åsikter (s. 11).*

Flising, Fredriksson och Lund (1996) skriver att: ”Genom att man som förälder sätter sitt barn i skolan innebär det att man också inleder en långvarig relation med skolan och dess personal.” (s. 113).

För barnets skull är det oerhört viktigt att de vuxna som befinner sig i barnets liv har kontakt med varandra och att de utvecklar ett förtroende för och tillit till varandra. För att ge barnet stöd och trygghet är det viktigt att vuxna fungerar som ”bollplank” i barnets utveckling (Flising, Fredriksson & Lund, 1996. s. 50).

Sofia Björnhov och Jessica Larsson (2005) studerar i sitt examensarbete föräldrasamverkan ur ett lärarperspektiv. Syftet med deras arbete var att få ökad insikt och kunskap kring samverkansformer. De utförde intervjuer med lärare på två olika skolor. Resultat som framkom i deras studier var att de former som främjar föräldrasamverkan är utvecklingssamtal, vardaglig kontakt och ”trevliga” former av sammankomster såsom olika redovisningar av teman som utförs av elever.

Skolans olika samverkansformer

Vi tror att om föräldrar ska ha en ärlig chans att följa sitt barns skolutveckling så måste de ha möjlighet att kunna påverka olika situationer i skolan. Det är viktigt främst för barnet men även för föräldrar och pedagoger i skolan att skapa ett väl fungerande samarbete. Genom att upprätta en god relation mellan föräldrar och pedagoger så tror vi att skapandet av en trygg situation för barnet formas i skolan. Det finns inte skrivet att föräldrar är tvungna att samarbeta däremot har skolan skyldigheter att upprätta kontakter med föräldrarna. Föräldrars skyldigheter är bland annat att anmäla eventuell frånvaro till skolan och se till så att barnet fullföljer sin skolgång.

Föräldrasamverkan kan se ut på många olika sätt och vi tänker här nedan visa de vanligaste formerna samt vad litteraturen anger för motiv om de olika samverkansformerna.

Föräldramöte

Föräldramöte är ett möte där föräldrar från flera olika klasser, eller hela skolan, kallas av skolan för att bli upplyst om information om sådant som gäller alla barn. Det är ett tidsbesparande sätt att delge föräldrarna information för skolans personal med tanke på att de kan dela ut information till många på en och samma gång (Flising & Kärrby, 1983. s 63). På detta möte är det enbart föräldrarna som kallas och barnen är inte närvarande. Föräldrarna har möjlighet att gå runt och titta hur skolan ser ut. Exempelvis om det är föräldrar som har barn som eventuellt ska börja i skolan nästa termin så har de chans att titta hur skolan är utformad och hur klassrummen ser ut med mera. Det är bra om föräldrarna tidigt får information om vad som ska diskuteras på mötet så att de kan förbereda och planera i tid vad som kommer att sägas.

Klassmöte

Här träffas pedagoger, föräldrar och eventuellt också elever i en klass för att samtala om frågor som berör och är viktiga för just den klassen som helhet (Flising & Kärrby, 1983. s 64). Det kan skilja sig avsevärt från klass till klass hur man lägger upp ett klassmöte. Det kan vara att klassen åker på lägerskola, gör en utflykt, gör julpysssel, ordnar en klassfest eller enbart har diskussioner i klassrummet. Även här är det viktigt att föräldrar och elever i god tid får veta vad för frågor och ämnen som skall diskuteras för att de kan planera och förbereda sig på bästa sätt.

Utvecklingssamtal

Detta är ett samtal som sker med den enskilde eleven och dess föräldrar tillsammans med pedagogen. I och med Lpo 94 så ersattes de enskilda samtalen som tidigare kallades kvartsamtal med just utvecklingssamtal. I detta möte som oftast läggs i början av terminen ges information mellan elev, föräldrar och pedagoger, men det är inte bara läraren utan även föräldrar och elever som ska ges en rättvis chans att påverka innehållet. På detta möte diskuteras bland annat hur det fungerar för eleven i skolan, uppsatta mål som eleven ska sträva efter att uppnå och på vilka sätt man kan arbeta för att eleven ska nå målen. ¹Flising säger att förr i tiden var det mest läraren som höll i informationen medan föräldrarna tog till sig innehållet i mötet först efteråt i hemmet. Det är bland annat en av anledningarna till att man övergått till utvecklingssamtal, för att man vill att föräldrarna ska ha rätt att påverka, vara delaktig och insatt i barnets utveckling så mycket som det är möjligt. Man ska tillsammans

¹ Flising, Lisbeth. Föreläsning, 23/1, 2007, Göteborg, Lärarprogrammet

med läraren komma fram till olika lösningar och åtgärder som berör ens barn.

Åhörardagar/kontaktdagar/öppet hus

”Föräldrarna inbjuds att komma till skolan under lektionstid för att få en uppfattning om barnens arbete. Det kan vara antingen vissa bestämda dagar- åhörardagar- eller när föräldern själv har tid och lust- s k öppet hus”. (Flising & Kärrby, 1983. s 67).

Detta är en chans för föräldrar att komma på besök till skolan och uppleva hur undervisningen fungerar eller ta del av någon aktivitet som eleverna har ordnat. Antingen tas alla föräldrar i klassen emot samtidigt en dag eller så bestäms vissa dagar eller olika tider med olika grupper i klassen. Nuförtiden brukar vanligtvis skolorna ha öppet hus på kvällstid eller på exempelvis en helgdag då fler föräldrar har möjlighet att delta. Det är väldigt varierande och omväxlande från skola till skola hur en sådan här form av samverkan med föräldrarna kan se ut.

Telefonkontakt

Detta är en vanlig form av samverkan som sker genom att föräldrar kan ha möjlighet att ringa till pedagogerna för att få/ge information om sitt barn. Mestadels handlar telefonsamtalen om att anmäla sjukfrånvaro eller ledighet, men ibland ringer föräldrar för att de vill veta hur det går för barnet i skolan. Andra anledningar till att dessa samtal sker kan vara att pedagogerna eller föräldrarna vill informera om tider till möten av olika slag samt andra händelser i skolan (Flising & Kärrby, 1983. s 68).

Skriftlig information

Det finns olika former av att ge ut skriftlig information men här beskriver vi de vanligaste formerna. Veckoblad även kallad veckorapport kan innebära att pedagogen talar om vad som har hänt i veckan eller förbereder om vad som ska hända nästa vecka. Här kan även information delas ut som berör vilka läxor barnen har och/eller annan information som föräldrar bör veta. Det är olika beroende på hur läraren arbetar men antingen skrivs den av eleverna eller av läraren som sedan skickas med barnen hem i slutet av veckan. Veckorapport eller veckobrev används oftast i klasser som berör de yngre åldrarna. I vissa fall använder sig pedagoger av att skicka elektronisk post s.k. e-mail, istället för att dela ut skriftliga dokument.

Klassråd

Ett klassråd kan se olika ut beroende på vilken ålder eleverna har. Är eleverna äldre så kan det hållas av eleverna själva. Är barnen yngre så kan pedagogen hjälpa och leda barnen genom att diskutera olika samtalsämnen eller frågor som barnen sedan får ge sina åsikter om. Klassråd sker under skoltid. I vissa klasser tillåts föräldrar att komma med förslag på synpunkter och idéer som sedan kan diskuteras under klassrådet.

Kontaktbok

Denna bok kallas även planeringsbok/hembok och är en bok som eleven bland annat kan planera hur mycket som ska göras i olika ämnen under en viss tid. I slutet av veckan kan eleven göra en utvärdering och även pedagogen skriver sina synpunkter på elevens arbete. Barnet tar hem boken varje vecka så att föräldrarna har möjlighet att läsa i den och eventuellt skriva något. Att ha kontakt med föräldrarna genom att skriva meddelanden i elevens planeringsbok är något som fungerar olika från klass till klass. Vissa pedagoger/föräldrar/elever nyttjar boken mer, andra i mindre utsträckning. Det är vanligt att

föräldrarna skriver meddelanden till läraren som exempelvis, en påminnelse om att eleven fortfarande är förkyld och därför inte ska medverka på gymnastiklektionen.

Lägerskolor

Lägerskola kan fungera som en slag sysselsättning när pedagogen åker iväg till ett ställe med hela klassen. Detta är en aktivitet som många gånger engagerar föräldrarna. Här brukar pedagogerna tacksamt ta emot hjälp av föräldrarna när det är dags att åka iväg till den bestämda destinationen. Ibland görs lägerskolan i form av ett projekt som sedan kan redovisas för andra klasser och på föräldramöten.

Likheter och skillnader mellan förskola och skola

Vissa samarbetsformer skiljer sig mer eller mindre mellan förskola och skola. I skolan används exempelvis klassmöte, klassråd, kontaktbok och lägerskolor vilket inte förekommer i förskolan. Både föräldramöten, utvecklingssamtal, kontaktdagar och skriftlig information/telefonkontakt används i de båda verksamheterna. Daglig kontakt används oftare i förskolan än i skolan. Litteraturen belyser vikten av att barnet ska känna trygghet i verksamheten. Även delaktighet och intresse från föräldrar i sitt barns skolgång klarläggs som viktig.

Sammanfattning av kunskapsläget

Historiskt sett kan vi se att samverkan mellan hem och skola var nästintill obefintlig förr, om den ens existerade. Detta har ändrats över tid då samverkan mellan hem och skola idag är en oerhört stor del i de rådande styrdokumenterna. Föräldrar idag tillåts att ha inblick i barnets skolgång och har därför möjlighet att påverka och komma med synpunkter. Föräldrar ges mer utrymme och blir därmed engagerade.

Förr skulle hemmet fungera som ett komplement till skolan medan det idag är tvärtom. Skolan var förr bland annat den styrande och centrala fakulteten i samhället men det har förändrats över tid. Läser vi bland annat i Lpo 94 och Lpfö 98 kan vi se att skolan skall fungera som ett stöd och hjälpa familjer i deras vardag. Genom litteraturen har vi kunnat läsa att det är hemmet som bär det huvudsakliga ansvaret för barnets utveckling medan skolan idag skall fungera som ett komplement till familjerna.

Flising, Fredriksson och Lund (1996) belyser ytterligare hur viktig föräldrasamverkan är mellan hem och skola/förskola. Hon skriver att: "Föräldraengagemanget är en hörnsten i vår demokrati" (s. 89). Medborgarna ska vara med och påverka och ta sitt ansvar.

Fokus i samverkan med föräldrar anser vi ska utgå från barnet. Med det menar vi att pedagoger ska främst verka för barnet skull. De ska se till barnets omvärld och de olika miljöer han/hon upplever. Har pedagoger och föräldrar en väl fungerande kontakt så tror vi att barnet erfar välbefinnande och stimulans på ett optimalt sätt. Detta resulterar även i tillfredsställda pedagoger och föräldrar. För att upprätthålla samarbetet mellan hem och skola så krävs olika samverkansformer och att de fungerar. Dessa är bland annat utvecklingssamtal och föräldramöten.

Flising har under årens lopp gjort ett antal undersökningar om föräldrakontakten och vi anser att dessa analyser är relevanta gällande vårt ämne. Flising, Fredriksson och Lund (1996) skriver att: "Ett gott föräldrasamarbete är en förutsättning för att man ska lyckas i sin lärarroll." (Flising, Fredriksson & Lund, 1996. s 16).

Avslutningsvis ställer vi oss frågor när vi sammanfattar kunskapsläget och när vi förenar teori och empiri för att bilda en övergång däremellan. Vad är det vi inte vet och vad är det som är intressant och möjligt att studera vidare? Utifrån litteraturen vi har läst så kan vi känna en saknad angående följande frågor, vilka likheter/skillnader angående samverkan finns i förskola och skola? Hur ser pedagoger på delaktighet och engagemang från föräldrars sida? Hur upplever pedagoger att samarbetet fungerar mellan hem och skola? Vilka samverkansformer råder idag i förskola och skola?

Vår undersökning

Metod

Vi valde att utföra en enkätstudie bland pedagoger då denna metod passade oss och vår uppsats på flera grunder. En orsak till att vi utförde en enkätundersökning var bland annat att tiden spelar stor roll för oss. Uppsatsarbetet är begränsat till cirka tio veckor och vi får anpassa vårt innehåll därefter. Intervjuer hade varit ett annat val av metod men genom tidigare erfarenheter vet vi att denna form av metod kräver mycket tid.

Som det finns fördelar med att använda denna metod i examensarbetet finns det givetvis nackdelar. Om vi istället hade genomfört djupintervjuer så är det lättare att exempelvis ställa följdfrågor för vidare information. Genom att utföra en enkätstudie är risken stor att erhålla begränsat med stoff och forskaren kanske hade önskat att få ut ytterligare innehåll. Vi definierar som lärarutbildaren Staffan Stukát (2005) inom Göteborgs universitet, säger: ”En fördel med en enkät är att man slipper intervjuareffekten (omedveten styrning) som ju är en oönskad osäkerhetsfaktor och att man relativt lätt kan bearbeta resultaten statistiskt.” (s. 43).

Även observationer hade kunnat användas i uppsatsen men vi ansåg inte att denna metodform var relevant för arbetet. Vi tror att observationer fungerar i sammanhang där man endast iakttar det som skall undersökas. Vi ville ta reda på vad pedagoger tyckte och tänkte vilket vi inte trodde skulle komma fram lika tydligt genom observationer.

Backman (1998) pratar om olika varianter av rapporter. Han nämner bland annat det traditionella synsättet, där verkligheten är mer eller mindre objektiv. Vi har använt oss av kvantitativa undersökningar i vår uppsats. I de kvantitativa metoderna används bland annat experiment, test, prov, enkäter eller frågeformulär med mera. Det är de metoder som använder mätningar, kvantifiering med hjälp av matematik och statistik som benämns som kvantitativa (Backman, 1998. s 31). Vi har samlat in fakta och analyserat det i syfte att hitta mönster till uppsatsen. Då vi har begränsat oss och endast undersökt en liten grupp så kan vi inte dra några generella slutsatser av enkätsvaren. De slutsatser vi kommit fram till är de som rör de pedagoger som vi har varit i kontakt med.

Enkät

I vår uppsats har vi genomfört en enkätundersökning gjord bland pedagoger från en förskola och en skola. När vi framställde underlaget för enkätstudien utgick vi från syftet och frågeställningarna. Frågorna vi ställde behandlade områden om samarbete mellan hem och skola överlag, och även hur samarbetet fungerade generellt sett med den nuvarande föräldragruppen idag. Vi ville bland annat ta reda på om pedagogerna kunde se några konsekvenser angående föräldrars delaktighet och engagemang, och vilka pedagogerna anser har störst ansvar när det rör sig om initiativtagandet till kontakt mellan hem och skola.

Innan vi genomförde enkätundersökningen, gjorde vi en pilotstudie där vi prövade enkäterna. Detta gjorde vi för att se om frågorna gav svar på syfte och frågeställningar men också för att vi själva ville öva på metoden, att utföra en enkätundersökning. Vi övade på kurskamrater som läser till lärare.

Vi ansåg att det passade oss bra av flera anledningar genom att arbeta med en enkätstudie i vår uppsats. Ett av motiven till att vi valde att arbeta med hjälp av enkäter var för att få en kännedom av hur synen på samverkan mellan hem och skola kan se ut ur en pedagogs synvinkel, och även för att få en allmän kunskap hur samarbetet fungerar. Vi valde att arbeta med enkäter istället för intervjuer då vi tror att vi erhåller så uppriktiga och sanningsenliga svar som möjligt eftersom enkätsvaren förblir anonyma. Vi tror att det underlättar för svarspersonerna genom att besvara en enkätstudie med tanke på att de har möjlighet att svara och skriva relativt fritt och öppet.

Jan Trost, professor vid Uppsala universitet (2001) berör i boken *Enkätboken* att relationen mellan de tillfrågade i enkätstudien och oss som genomför den är av allra största betydelse. Vi måste se till så gott det är möjligt att framstå i så positiv dager vi kan för att skapa en fungerande relation oss emellan. Deras relation till oss skall helst vara sådan att de litar på oss, att de anser att vi gör ett bra jobb och det tycker att vi åtagit oss ett väsentligt uppdrag och så vidare (s. 44). Vidare menar Trost att: ”Hela undersökningens värde och kvalitet bygger på dem som jag hoppas skall svara och därför är deras uppfattning av mig och mina medborgare liksom min organisation av avgörande betydelse.” (s. 44).

Vår målsättning var att göra en så tydlig och enkel enkät som möjligt för att få in största möjliga antal svar. Vi ville att frågorna gällande utformningen av frågeformuläret skulle vara lätta att besvara. Vid formuleringen av frågorna utgick vi från de frågeställningar vi vill belysa genom denna undersökning.

Tre frågor i enkäten formulerades på det sättet att det fanns flera svarsalternativ och möjlighet att skriva övriga synpunkter. Vi ansåg genom att formulera några av frågorna på detta vis så förenklade det enkäten på ett klart och tydligt sätt för svarspersonerna och det underlättade för oss när vi skulle sammanställa resultaten. Genom att skriva olika alternativ så får svarspersonerna en indikation på ämnet de ska besvara och på så sätt hoppades vi att de besparades tid när de skrev enkäten. Vi utformade svarsalternativen i form av rutor som skulle kryssas i, och på detta vis underlättade det för oss att urskilja svaren. De övriga enkätfrågorna var formulerade på ett öppet sätt. På detta sätt så önskade vi att få ut mer stoff eftersom svarspersonerna hade chans att skriva fritt. Enkäten avslutades med plats för att fritt skriva övriga kommentarer.

De frågor som finns i enkäten ansåg vi var relevanta för vår undersökning. Vi ansåg att frågorna var väsentliga eftersom de bland annat ringar in vårt ämne. Vi ville öka vår kunskap kring hur en pedagog arbetar angående, vilka samarbetsformer de använder, vilka positiva respektive negativa erfarenheter de upplevt, hur de ser på delaktighet och engagemang från föräldrar samt vilka likheter och skillnader som yttrar sig i förskola och skola. Utifrån dessa problemställningar formulerades enkätfrågorna. Den valda litteraturen har varit relevant för oss då vi har skapat en förkunskap om ämnet. Vi utgår en hel del från barnets perspektiv i vår litteraturredel men vi valde att inte ha med frågor gällande barnet i enkätundersökningen. Detta gjorde vi medvetet då vi ville se ifall det kom fram i svaren att pedagogerna lade fokus ur ett barns synvinkel, utan att vi skrev ledande frågor. Följande frågeställningar fyller luckor som vi ansåg fanns tidigare i den litteratur vi tagit del av.

Frågorna testades innan undersökningen på kurskamrater som läser lärarprogrammet i form av en pilotstudie. Vi uppfattade att enkätfrågorna var tydliga och passade för att få fram de svar vi sökte. De frågeställningar som vi har utgått ifrån när vi har konstruerat enkätfrågorna är:

1. *Vilka likheter och skillnader ser vi gällande samarbetsformer i samverkan med föräldrar, mellan förskola och skola (yngre åldrar)?*

2. *Hur upplever pedagoger att samarbetet fungerar, positiva och negativa erfarenheter?*

3. *Hur ser pedagoger på delaktighet och engagemang från föräldrarnas sida?*

Urval

Vi valde att undersöka en förskola och en skola då vi har haft verksamhetsförlagd utbildning där. Både vi och pedagogerna känner ett ömsesidigt förtroende för varandra vilket innebär att vi tror att vi lättare får pedagogernas medverkan i enkätstudien och att vi erhåller så uttömmande svar som möjligt. Vi känner till verksamheterna vilket har resulterat i att vi har skapat relationer med pedagogerna och detta anser vi är förutsättningar för vårt urval.

Vi är intresserade av att se hur föräldrasamverkan med pedagoger ter sig på dessa skolor. Vi är båda angelägna av att få en inblick i varandras verksamheter därav valet av förskola och skola.

I den förskola som vi valde att undersöka arbetar åtta förskollärare och fyra barnskötare. Den består av ca 90 barn i åldrarna 0-6 år. Förskolan är belägen ca tre mil norr om Göteborg. I distriktet runt förskolan finns ett lägenhetskomplex som består av många familjer med mångkulturell bakgrund.

Skolan är en grundskola med årskurser från 0-6 och består av ca 200 elever. Lärarkåren består av drygt 14 lärare och ca 14 pedagoger som är barnskötare, elevassistenter, fritidspedagoger och specialpedagoger till yrket. Grundskolan är belägen i ett bostadsområde i Göteborg. Området består mest av lägenheter och till en viss del radhus.

Eftersom innehållet i examensarbetet ska vara relaterat till vår undersökning så ansåg vi att det var lämpligt att begränsa den empiriska granskningen genom att inrikta oss till pedagoger som endast var verksamma i förskolan respektive skolan från årskurs 0-6.

När vi skulle bestämma vårt urval av pedagogerna så hade vi inga speciella krav, varken på arbetslivserfarenheter, ålder eller kön. Det enda kravet vi hade var att svarspersonerna skulle vara aktiva inom förskolans eller skolans verksamhet och arbeta med barn inom åldrarna noll år till och med elva år. Alltså, vår valda population var pedagoger som arbetar med barn i de yngre åldrarna. Utifrån denna helhet valde vi att genomföra vår enkätstudie på de två valda verksamheterna. Trost (2001) nämner i boken *Enkätboken* att: ”Många gånger kan man inte samla in sina data från alla medlemmar i den population man bestämt sig för, det skulle helt enkelt bli alltför dyrt och komplicerat om man skulle skicka enkäter till några miljoner människor.” (s. 28).

Vi hade tidigare under vår verksamhetsförlagda utbildning frågat ett antal pedagoger på våra praktikplatser ifall de hade möjlighet att besvara vår kommande enkät. Genom att ha förberett och förklarat för dessa pedagoger att vi vid ett senare tillfälle skulle skicka enkäter till dem så underlättade det för både de som skulle medverka i enkätstudien och oss som genomförde den. Vi kände att det var nödvändigt för oss att planera och förklara hur det låg till för allas trevnad, med tanke på att våra relationer med de pedagoger vi arbetade med under vår verksamhetsförlagda utbildning var trygga och vi visste att de med nöje ville hjälpa oss i vår undersökning.

Vi hade bestämt oss innan vi skickade ut enkäterna, vilka pedagoger vi skulle fråga om eventuell medverkan i vår undersökning. Valet av pedagoger grundar sig dels i att vi visste innan att dessa pedagoger hade tillgång till e-mailadresser. I och med att enkätstudien utfördes via elektronisk väg så var det nödvändigt att svarspersonerna kunde använda sig av Internet och datorer och vi visste att de hade möjlighet till detta. Detta gjorde att vi medvetet valde ut dessa lärare till vår enkätstudie. Vi tyckte också att det var intressant att se vad dessa pedagoger på förskolan och skolan ansåg om just samverkan med föräldrar.

Genomförande

Vid utskickandet av enkäterna till förskolan och skolan presenterade vi vilka vi var och vår undersökning genom att bifoga ett missivbrev i enkätundersökningen. (Se bilaga A) Trost (2001) menar att missivbrevet är en väsentlig del av det som skall motivera den tilltänkte svararen så att han/hon vill fortsätta läsa och vilja svara på frågorna i enkäten (s. 93).

Enkäterna genomfördes på en förskola och en skola under vårterminen år 2007.

Enkäterna skickades ut via elektronisk post så kallad e-mail till totalt 20 pedagoger i förskolan och skolan. På detta sätt bearbetade vi utskickandet och hämtandet av enkäterna via hjälp från Internet. Varför detta sätt valdes att använda i enkäten var på grund av att en av oss hade tidigare fått tips från en lärare att detta tillvägagångssätt var en alternativ form av metod. Vi eftersträvade en utmaning genom att variera arbetssättet på detta vis då vi anser att det är både intressant och att vi förespråkar mer IT och datorns hjälpmedel i pedagogiken. Nackdel med denna metod kan bland annat vara att alla inte hanterar datorn och dess hjälpmedel eller att problem med datorn kan uppstå. Fördelar med metoden är att svarspersonerna kan på ett flexibelt sätt svara när de känner för det. De väljer själva när de vill avsätta tid till enkäten. En fördel för oss som ska sammanställa enkäterna är att vi lätt kan urskilja texterna då de är skrivna på datorn, det kan ibland vara svårt att utläsa handskrivna dokument.

De svarande skickade sedan tillbaka de ifyllda enkäterna till våra e-mailadresser. Av dessa besvarades 16 stycken vilket innebär ett bortfall på 20 %. Nio svar erhöll vi från förskolan och sju stycken från skolan. Vi tror att bortfallet bland annat berodde på tidsbrist hos pedagogerna och att de sällan öppnar sin e-mail. Brist på intresse kan vara en orsak till att vi inte erhöll alla svar och svårighet att hantera datorn kan vara ett annat faktum. För att få in svar från dessa fyra pedagoger så hade vi kunnat skicka påminnelser om att besvara enkäterna flertalet gånger, vilket vi inte tänkte på då. Vi hade även kunnat ringa dem ifall det var så att de inte regelbundet tittade sin e-mail men även det reflekterade vi inte över.

När enkätstudien var genomförd och vi kände oss nöjda med svarsalternativens frekvens så bearbetade och analyserade vi materialet noga genom att läsa igenom de insamlade enkäterna.

Tillsammans tolkade vi och sammanställde den information vi tog emot som i sin tur ledde fram till våra slutsatser.

Undersökningens tillförlitlighet

Vi har ställt enkätfrågor till 20 stycken pedagoger varav 16 svarade. Vi uppfattar att vi har fått tillförlitliga svar av de tillfrågade pedagogerna men vi är medvetna om att resultatet inte går att generalisera utan gäller endast på den undersökta gruppen. Detta är endast en indikation och kommer oavsett vad att ge oss insikter i hur det kan se ut och ser ut på denna förskola och skola. En nackdel med våra relationer till svarspersonerna kan vara att pedagogerna svarar så som de tror att vi förväntar oss och att de ger oss de svar som de tror att vi söker.

Vi har genomfört undersökningen i och runt Göteborg och vi kan inte ge en generell bild av hur det ser ut i Sveriges skolor. Om förutsättningarna för någon annan är likvärdig vår undersökning så tror vi att det går att utföra, men det är inte säkert att samma resultat uppnås.

Enligt Trost (2001) så menas med reliabilitet eller tillförlitlighet att en mätning är så att säga stabil, exempelvis skall situationen vara likadan för alla. En undersökning ska kunna göras om vid ett annat tillfälle och då få samma resultat (s. 59).

Vi definierar på samma sätt som Stukát (2005) säger: ”För att få en bredare och mer generaliserbart resultat går man vidare med att göra en enkät till en större grupp och använder just de utvalda frågorna.” (s. 37).

Vidare menar Trost (2001) att traditionellt sett så menas med validitet eller giltighet att frågan skall mäta det den är avsedd att mäta (s. 61). Kort sagt, undersökningens giltighet är beroende av om man har undersökt det som var menat att undersökas. I vårt fall handlar det om frågan huruvida våra enkätfrågor verkligen undersöker det vi söker svar på. Vi anser att våra enkätstudier berör till en stor del det vi söker svar på eftersom vår kännedom om ämnet har breddats genom enkätundersökningen. Vi har nu mer kunskap om samverkan med föräldrar ur en pedagogs perspektiv än tidigare.

På fråga sex i enkäten upplevde vi att vi fick bristfällig information. Vi frågade oss själva vad vi hade kunnat göra annorlunda för att få mer uttömmande svar. Skulle den ha varit placerad tidigare i enkäten eller var den kanske otydligt formulerad? Kanske var det så enkelt att majoriteten av de tillfrågade inte vill förändra något i sin kontakt med föräldrar eller så var frågan helt enkelt suddig.

Enkäterna skickades via elektronisk väg till pedagogernas e-mailadresser. Vi förutsåg att de skulle svara genom att kopiera och klistra in enkäten i ett nytt worddokument eftersom vi skrev den informationen separat i e-mailed ut. Tyvärr uppfattades inte detta lika enkelt som vi trodde då många istället försökte skriva och ändra direkt i enkäten, vilket misslyckades på grund av att de inte gick att skriva direkt i dokumentet. Ett flertal av svarspersonerna skrev ut enkäten och skickade i brev till oss. Det var inte vår mening att de skulle gå tillväga på detta sätt då vi helst ville sköta enkätinsamlingen via elektronisk väg. Hade vi fått göra om situationen hade vi självklart informerat i missivbrevet också hur vi hade velat att de skulle besvara enkäten. På ett tydligt sätt skulle vi mer ingående ha beskrivit hur de skulle ha gått tillväga och inte tagit för givet att de visste hur hanteringen av dokumentet utföll. Det blev ett och annat undrande telefonsamtal kring hur enkäten skulle besvaras, men

det löste sig på ett sätt som gjorde alla nöjda. Genom att våra telefonnummer var dokumenterade på enkätformuläret så underlättade det för eventuella frågor som uppstod.

Vår mening var från början att det skulle vara så enkelt och smidigt som möjligt för våra svarspersoner att besvara enkäterna (elektroniskt) men lyckligtvis uppfattade inte pedagogerna det försvårande på detta sätt. Vi ställer oss frågan om det hade varit lättare om vi skrev ut enkäterna, för att sedan överlämna dem till pedagogerna vid ett senare besök på skolorna? Detta är misstag som görs och vi har tagit lärdom av detta.

Etik

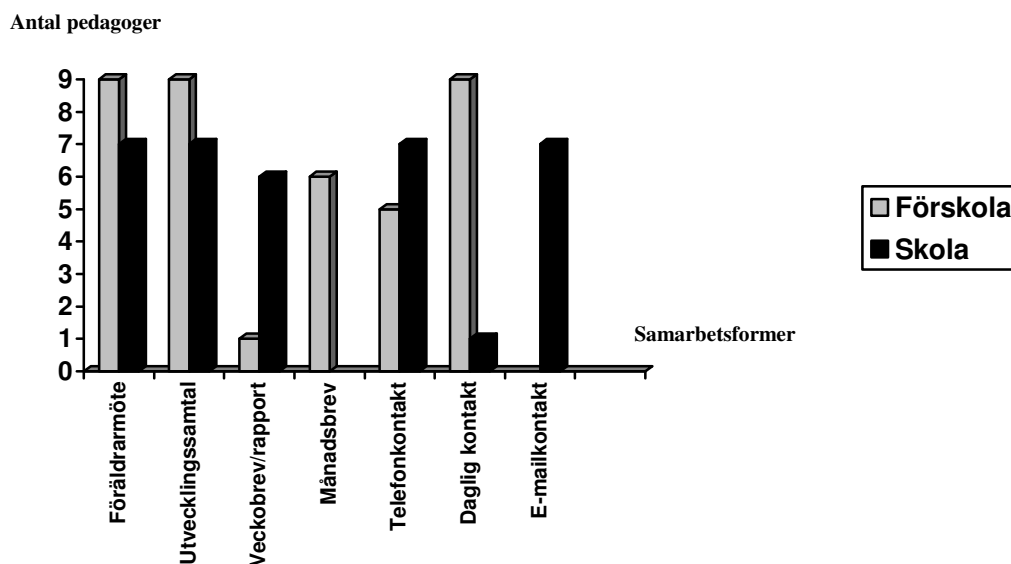
Det är viktigt att tänka på och ta hänsyn till etiska aspekter. Vi utgår från Vetenskapsrådets riktlinjer för forskningsetiska principer. Samtliga respondenter har blivit informerade om att de när som helst kan avbryta sitt medverkande och att de förblir anonyma i studien. Detta enligt det informations- och samtyckeskrav som Stukát (2005) skriver om. (s. 131-132).

I missivbrevet som skickades ut till de berörda pedagogerna så informerade vi om oss själva samt hur materialet kommer att användas i uppsatsen. Respondenterna i uppsatsen informerades även om att studien sker frivilligt och anonymt. Samtliga pedagogers namn, skolor samt övrig information skulle behandlas på en konfidentiell nivå, vilket menas att det är omöjligt för obehöriga att identifiera någon person eller skola. Namnen på respondenterna och vilka skolor pedagogerna arbetar på har inte skrivits ut. Även kommunerna skolorna ligger i har inte nämnts.

Resultat av enkätundersökningen

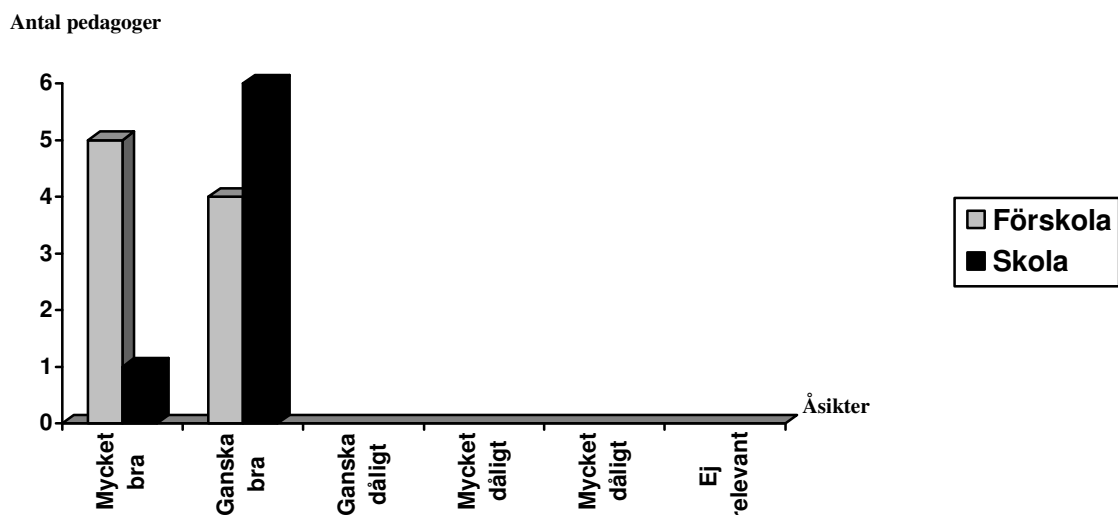
Här presenterar vi våra resultat från insamlade och besvarade enkäter. Resultatredovisningen av frågorna följer i den ordning de stod på enkätformuläret (se bilaga A). Vi sammanfattar våra enkätsvar under varje fråga var och en för sig.

Lägg märke till att grupperna är olika stora. Svaren vi erhöll från förskolan är 9 stycken samt 7 stycken från skolan. Detta gör att svaren av grupperna skiljer sig i diagrammen med tanke på att förskolan är större till antalet än vad skolan är, men procenten är av samma omfattning (100 % vardera grupp).

Figur 2. Samarbetsformer bland pedagoger i förskola och skola. (Flera alternativ kunde anges).

Kommentarer: En pedagog i skolan svarade under *Övriga synpunkter* att hon upplevde daglig kontakt endast de få gånger hon mötte en förälder på exempelvis skolgården, eller ifall någon förälder följde sitt barn till skolan någon dag och de händelsevis sågs i kapprummet. Flertalet pedagoger i förskolan skriver vid kommentaren *Annat* att de använder i samarbetsform med föräldrar informationsbrev 2ggr/termin, anordnar aktivitetkvällar, skriver dagböcker kring barnets verksamhet, anordnar städdagar, gör hembesök, anordnar drop-in och skriver terminsbrev. En skillnad mellan förskola/skola visar sig särskilt starkt under daglig kontakt. I denna förskola sker denna kontakt med föräldrarna dagligen medan det i skolan inte händer särskilt ofta. Det visar sig att formen, veckobrev/rapport inte nyttjas särskilt mycket av pedagogerna i förskolan medan det regelbundet används av lärarna i skolan. Pedagogerna i förskolan använder sig istället av månadsbrev. E-mailkontakt är en form av kontakt som endast nyttjas i skolan av pedagogerna och inte av de i förskolan.

Figur 3. Pedagogers åsikter om hur samarbetet med den nuvarande föräldragruppen fungerar.

Kommentarer: På denna fråga erhöll vi inga ytterligare kommentarer. Vi kan se en klar skillnad att pedagogerna som arbetar i förskolan är mer nöjda med det samarbete som sker med sin nuvarande föräldragrupp än vad pedagogerna i skolan är. Samtliga pedagoger svarade *mycket* eller *ganska bra* på denna fråga.

Fråga 3. Vad har du för positiva/negativa erfarenheter av föräldrasamverkan?

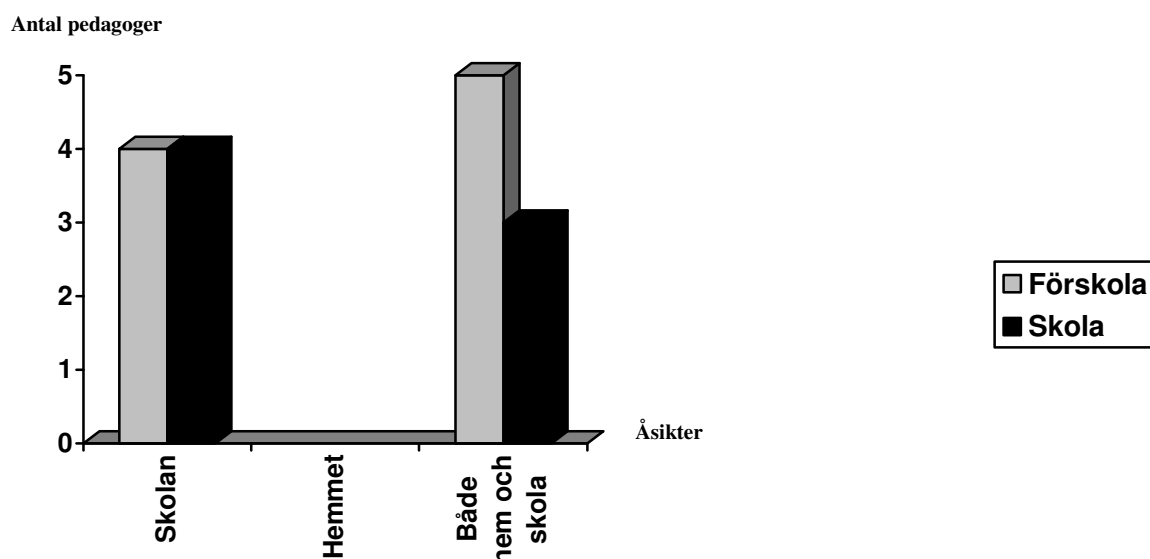
Positiva erfarenheter: De flesta av svarspersonerna anser att föräldrarna visar stor delaktighet och engagemang i sitt barns verksamhet. Det kan exempelvis röra sig om föräldrars engagemang i utflykter och fixarkvällar/städdagar (pedagoger tillsammans med barn och föräldrar städar och röjer ute på gården). En pedagog belyser vikten av att det är lättare att förstå eleven när man har en öppen dialog med dess föräldrar. En pedagog säger att det är föräldrarna som har den största kunskapen om sitt barn och med en god föräldrasamverkan skapar det trygghet för både barn och föräldrar. En annan pedagog känner att det är positivt att de litar på hennes kunskaper som lärare. Föräldrar som ger beröm och som vågar säga vad som är bra är en annan pedagogs utlåtande. Föräldrar som känner sig glada och trygga när de lämnar sina barn på morgonen var ett annat positivt påstående som kom fram i enkäterna.

Negativa erfarenheter: En pedagog säger att de gånger man kontaktar föräldrar förutom förbestämda utvecklingssamtal eller föräldramöten så är det oftast i negativt syfte, exempelvis att eleven har gjort något som inte accepteras. Flera pedagoger anser att föräldrar kan uppfattas som krävande då de projicerar sina problem till skolan och lärarna. Några av svarspersonerna nämner att föräldrar ställer krav på dem och tror att deras barn är det ”enda som går i klassen”. En pedagog hade problem i sin dåvarande föräldragrupp och beskriver hur hon blev uppvaktad av en förälder till ett barn i sin klass. Vid upprepade tillfällen blev hon kallad ”hjärtat” och ”pinglan” med mera inför de övriga föräldrarna. Detta upplevdes som en besvärlig situation. En pedagog upplever att föräldrar enbart kräver att hon som lärare ska fixa det mesta utan att föräldrarna behöver hjälpa till. Tyvärr är det oftast samma föräldrar som intresserar sig i barnets verksamhet berättar en pedagog. Det är negativt med föräldrar som inte ser vad barnet behöver, exempelvis om barnet har problem och dess föräldrar har svårt att inse det är ett annat påstående som kommer fram. Upprepade gånger har det hänt att föräldrar

befinner sig i en konflikt och har svårt för att mötas på förskolan vilket innebär att de klagar på varandra till personalen. Detta upplevs som ett dilemma av en pedagog. Negativt är all den kraft och energi som läggs ner i verksamheten och som inte uppskattas av de föräldrar som endast ser förskolan som "barnpassning" säger en pedagog.

Fråga 4. Hur ser du på delaktighet och engagemang från föräldrarnas sida?

Samtliga svars personer svarar att det fungerar bland annat på följande sätt; positivt, väldigt viktigt, alla föräldrar vill alltid sina barns bästa, "jättebra", en väsentlig del i verksamheten med mera. De flesta av svars personerna är nöjda med föräldrars delaktighet och engagemang men några eftersträvar ett mer ökat intresse från föräldrars sida. De menar att föräldrars fokus idag ligger oftare på negativa aspekter än på positiva händelser/situationer med mera. En pedagog beskriver att hon hade önskat mer aktivitet gällande delaktighet och engagemang hos föräldrar med tvåspråkighet, då hon upplever att de visar svagare intresse än de övriga föräldrarna. Vissa föräldrar lägger ner hela sin själ på vad som sker kring barnet, medan andra enbart deltar i de obligatoriska samtalen uttrycker en pedagog. Det är roligt säger flera pedagoger beträffande att föräldrar engagerar sig i vad som sker i verksamheterna och att de gärna vill och tar del i barnets utveckling.

Figur 4. Pedagogers åsikter om vem som bär det största ansvaret för initiativtagande till kontakt.

Kommentarer: På denna fråga erhöll vi inga ytterligare kommentarer. Flertalet av pedagogerna i skolan ansåg att det största ansvaret vilade på skolan angående initiativtagande av kontakt mellan hem och skola. Majoriteten av förskolans pedagoger ansåg att ansvaret låg på både hem och skola.

Fråga 6. Finns det något du vill förändra i din kontakt med föräldrarna? I så fall vad och varför?

På denna fråga fick vi inte in många svar men av de 7 som har besvarat frågan kan vi utläsa att de är nöjda med samverkan så som den fungerar idag. En pedagog skriver att hon hade önskat att föräldrar hade tittat i sitt barns väska varje dag och att de kollat sin e-mail mer regelbundet. Tidsbristen upplevs hos några pedagoger som en försvårande faktor i samarbetet med föräldrarna. De menar att tiden är knapp och ibland hade de velat hinna med mer än vad de faktiskt gör. För att nå föräldrar med invandrarbakgrund lättare så önskar en pedagog att de på förskolan hade större kunskap om föräldrars hemland och dess kultur. En pedagog uttrycker missnöje kring hämtandet av vissa barn. Hon menar att hon hade önskat att föräldrarna istället hämtade barnet då det oftast sker av äldre syskon. Detta anses negativt då ansvaret ej ska ligga hos syskonen, och pedagogerna går miste om direktkontakten med barnets föräldrar. Även föräldrarna tappar information som överförs vid den dagliga kontakten i förskolan.

Utöver de fasta frågorna så avslutade vi vårt enkätformulär med ett avsnitt för övriga kommentarer som svarspersonerna kunde besvara. Vi väljer att fritt skriva ner vad några av svarspersonerna svarade:

”Varje termin brukar vi ligga på ett utvecklingssamtal och två-tre föräldramöten. Tycker detta räcker gott och väl. Det finns dock de elever som kräver att man har en djupare kontakt med föräldrarna. Brukar lösa detta ”mejledes” och per telefon. Fortsätter problemen brukar vi ha extra utvecklingssamtal”.

” Jag vill förmedla till mina kolleger att de alltid svarar rakt, ärligt och tydligt. Ge alltid ett svar, är du som personal tveksam på om du har rätt, be om att få komma tillbaka dagen efter med rätt svar om du skulle ha fel, men lämna alltid ett svar”.

”Föräldrarna engagerar sig för mycket, ibland kanske till och med mer än vad barnen själva vill, detta genomskådas dock väldigt fort då man har en tätare kontakt med eleverna än vad deras föräldrar har.”

”Det är viktigt att ha olika former av föräldrasamverkan eftersom ett sätt passar en förälder medan ett annat sätt passar en annan.”

”Jag märker hur trygga barnen blir när vår relation fungerar.”

”Jag tycker att det är bra att prata om hur föräldrasamverkan kan fungera redan vid inskolningen av barnet eftersom grunden för en god kontakt läggs från början.”

”Önskar att vi hade fler än två utvecklingssamtal per år då det ger en bättre kontakt med föräldrarna.”

”Jag tror barnen känner av om vi vuxna trivs ihop och det blir då en lugn och bra stämning.”

Vi kan konstatera av svaren som visar vad pedagogerna ansåg om föräldrasamverkan i allmänhet, att de är varierande och intressanta att läsa. En pedagog menar att föräldrarna engagerar sig för mycket och en annan framhäver vikten av en väl fungerande samverkan som

skapar trygga barn. En pedagog anser att barnet känner av om de vuxna trivs ihop, vilket också skapar en lugn och harmonisk stämning mellan alla parter.

Sammanfattning av enkätsvaren

Vi har fått ta del av intressanta skildringar i vår enkätstudie mellan förskola och skola.

Vi kan se en tydlig skillnad gällande formen av vecko/månadsrapport. Förskolan använder inte veckorapport men däremot något enstaka fall som nyttjar månadsbrev. Alla tillfrågade pedagoger i skolan använder veckorapport. Daglig kontakt sker inte i skolan men däremot av samtliga pedagoger i förskolan. Alla pedagoger är nöjda med den föräldrakontakt som sker i verksamheten för närvarande men särskilt nöjda är förskolans pedagoger.

På frågan, hur samarbetet med den nuvarande föräldragruppen fungerade idag skiljde sig inte svaren avsevärt mellan pedagogerna i förskola/skola. Flertalet i skolan svarade *ganska bra* medan majoriteten av pedagogerna i förskolan svarade *mycket bra*.

Svaren angående positiva respektive negativa erfarenheter var inte vidare utmärkande. Enkäten visade att pedagoger i förskolan mer ingående beskriver hur föräldrarna är aktiva i barnets verksamhet. Pedagoger i skolan beskriver mer på ett ytligt sätt om föräldrakontakten.

Vi kunde inte se någon direkt skillnad angående delaktighet och engagemang från föräldrars sida jämfört förskola/skola. Det handlar inte om vilken verksamhet barnet befinner sig i utan det beror på föräldrars intresse och inställning anser vi. Med det menar vi att samtliga pedagoger belyser vikten av att föräldrars delaktighet och engagemang är viktiga faktorer i förskola och skola.

När det gäller frågan huruvida vem eller vilka som bär det största ansvaret om initiativtagandet till kontakt mellan hem och skola, så visade enkäten en skillnad i vad svarspersonerna svarade. Majoriteten av pedagogerna i förskolan ansåg att det största ansvaret vilade på både hem och skola, medan några lärare i skolan ansåg att det var skolans uppgift att ta initiativet till kontakt.

Vad pedagogerna tyckte angående om de ville förändra något i kontakten med föräldrarna så erhöll vi få svar på denna fråga, därav svårt att tolka slutsatser gällande likheter och skillnader de två grupperna emellan.

På den sista frågan som samtliga svars personer fick möjlighet att skriva fritt på, visade det sig att flertalet pedagoger nämnde vikten av en fungerande relation. De menar att det då skapas trygghet för varje barn.

Vi kan se en distinktion jämförelsevis de positiva erfarenheterna med de negativa. Vår uppfattning är att de negativa situationerna är fler, men kanske är det så att svars personerna lättare belyser de negativa framför det som är positivt. Vi tror att detta kan grunda sig i att det är lättare att klarlägga negationer för många människor överlag. Alltså, våra tolkningar säger att det är enklare att kritisera exempelvis sig själv negativt än i positiv bemärkelse. Det behöver inte heller vara hela sanningen i denna fråga men enligt vår tolkning.

Vår uppfattning efter denna undersökning är att många lärare är nöjda med kontakterna med föräldrarna. Som vi har märkt finns en mängd olika former för samverkan, som används mer

eller mindre ofta. Ett av resultaten vi kan presentera är att pedagogerna har givit väldigt varierande svar på våra frågor och vi har fått se intressanta skildringar genom att vi har fått ta del av deras tolkningar.

Diskussion

I detta avsnitt diskuterar vi den refererade litteraturen och jämför med våra resultat från enkätundersökningen.

Vi har fått positiv respons på vårt ämnesval i uppsatsen. Pedagoger och andra personer som vi har träffat utöver de verksamheter vi har undersökt har uppskattat vårt material. Flertalet av dessa har poängterat hur viktigt det är att skapa och upprätthålla en fungerande relation mellan hem och skola och hur svårt det är om kommunikationen däremellan inte fungerar.

Vi har under vår utbildning efterfrågat ytterligare kunskap om föräldrakontakten. Vi tycker att detta ämne skulle ha uppmärksammats mer genom att lärarutbildningen anordnar kurser som inriktar sig på detta ämne. Vi har endast haft ett fåtal föreläsningar kring föräldrasamverkan men anser inte att det är tillräckligt. Vi känner däremot att vi fått en insikt om ämnet genom att skriva vår uppsats.

Både skolan och hemmet har idag ett ansvar för att tillsammans samarbeta gällande barnets skolgång. Synen på föräldrasamverkan i läroplanerna skiljer sig idag jämfört med de tidigare. Idag är delaktighet och engagemang en betydelsefull del enligt läroplanerna. För att verksamheten ska utvecklas till en konstruktiv miljö för barnets utveckling måste detta fungera. I enkätstudien fick vi fram att de flesta pedagoger är nöjda med delaktighet och engagemang från föräldrarnas sida. Några svarade att de efterlyser större intresse från föräldrarna. Vi tror att pedagogerna uppfyller de krav som läroplanerna förmedlar genom att skapa förutsättningar för en väl fungerande samverkan.

Vår uppfattning är att föräldrakontakten är en stor och viktig del i arbetet som lärare och som lärare måste man se till att ha en kontinuerlig och fungerande relation med barnets föräldrar för att få bästa fungerande verksamhet. Detta är även något som flera av svarspersonerna klarlägger i vår enkätundersökning.

Vi kunde se en likhet i litteraturen jämfört med de utförda enkäterna, pedagogerna i förskolan använde och uttryckte att daglig kontakt var av stor betydelse i samverkan med föräldrar. Inom skolans verksamhet används mer formella möten där man som förälder blir kallad. I styrdokumentet kunde vi inte lägga märke till någon skillnad mellan förskola och skola gällande den dagliga kontakten. Däremot uttryckte svarspersonerna i vår enkätstudie vikten av den dagliga kontakten.

Vi tror att förskolans läroplan bland annat är baserad och utvecklad vidare utifrån skolans läroplan då vi kan se likheter däremellan. På grund av dessa likheter tror vi inte att läroplanerna skiljer sig så mycket åt då vi inte har hittat så många skillnader.

En syntes vi kan se via enkätresultaten är att de flesta pedagoger lägger främst vikt på föräldrarna, deras samtycke och åsikter/värderingar. Vi tycker oss ändå se att de utgår till en viss del när det gäller barnet då många pedagoger upprepade gånger nämner att trygghet är en

förutsättning för ett gott klimat i förskola och skola. Vi måste ha i åtanke att föräldrasamverkan ska ske särskilt för barnets bästa.

När vi sammanställde enkätsvaren märkte vi att det var ett mer omfattande arbete än vad vi hade beräknat. Vi fick lägga ner mycket mer tid än vad som var planerat i uppsatsen. Det resulterade i långa dagar och sena kvällar enbart att sammanställa enkätundersökningen. Nu i efterhand kan vi se att vi skulle ha avsatt mer tid i början av uppsatsens gång angående enkätundersökningen, då det medförde att vi fick extra mycket jobb att göra på slutet. Nu vet vi att planering är A och O för att uppnå så bra resultat som möjligt.

Vi har tidigare nämnt att vi utgår från barnets perspektiv och att vi har läst litteratur om ämnet. En slutsats vi har kommit fram till är att fokus bör i första hand ligga på barnet. Vi valde att inte ha med frågor om barnet i vår enkätundersökning eftersom vi ville se om det kom fram något om barnets synvinkel utan att vi ställde ledande frågor. Indirekt kan vi utläsa av svaren att de flesta pedagoger anser att trygghet är en väsentlig del angående barnets vistelse i förskola och skola. Ju bättre samarbete som finns desto tryggare är barnet. Under rubriken samverkan mellan hem och skola så redogör Flising & Kärrby (1983) för att trygghet är något väsentligt som kommer från ett gott samarbete mellan hem och skola.

Ivarson-Jansson (2001) poängterar att, föräldrar om de får tillfälle att påverka inom barnets verksamhet, så gör de också det med stort engagemang. Detta visade sig också i vår undersökning då några av svarspersonerna ansåg att vissa föräldrar visade stor delaktighet och engagemang. Ett resultat som framkom av flera svarspersoner inom negativa erfarenheter med föräldrasamverkan var att pedagogerna upplevde att föräldrarna ofta projicerade sina problem till skolan.

Flising, Fredriksson och Lund (1996) skriver också att samverkan kräver tid och engagemang av föräldrar. Vår tanke blir då att det kanske är svårt för vissa föräldrar att skapa den tid och det engagemang som krävs, eftersom de inte endast lever med sina barn och deras skola. (Se den utvecklingsekologiska teorin, s 17). Hur ska de då hinna med att avsätta tid och engagemang på varje barns skola? Ibland tror vi att man enbart ser till sig själv och glömmer av allt det andra en förälder ska göra samtidigt.

För att föräldrar skall kunna ha en rimlig chans att påverka och vara insatt i sitt barns utveckling så är det oerhört viktigt att de kan vara delaktiga i barnets verksamhet. De formerna av samverkan kan se ut på olika sätt men det vanligaste är de möten som föräldrarna kallas till. Här är det viktigt att framföra sina åsikter, funderingar och tankar med mera för allas skull. Detta ska ske ömsesidigt mellan pedagoger, elever och föräldrar för att upprätthålla en god kontakt. Vi anser att det måste finnas ett intresse hos föräldern att vara insatt i elevens verksamhet för att veta hur det går för henne/honom.

Nu i efterhand när vi diskuterat uppsatsens innehåll så märkte vi en skillnad mellan vad vi fick fram genom vår enkät jämfört med litteraturstudierna. I litteraturen skrivs det begränsat om olika samverkansformer i förskola. Vi erhöll mer fakta om samverkansformer efter vår genomförda enkätundersökning bland pedagoger. Vi är medvetna om att vi inte har studerat all litteratur berörande ämnet utan endast en viss del. Generellt sett menar vi att detta inte heller är hela sanningen utan för att veta det så skall all litteratur inom detta ämne studeras.

Vi fick fram fler alternativa samverkansformer genom vår enkätundersökning än vad som stod skrivet i litteraturen. I vår utförda undersökning kunde vi dra slutsatsen att man idag använder sig mer av kommunikation såsom Internet och e-mail.

Björnhov och Larsson (2005) kom fram till i sitt examensarbete från de intervjuer de utförde att lärarna använder sig mest av utvecklingssamtal och föräldramöte i samverkan med föräldrarna. Detta resultat framkom även i vår enkätundersökning. De poängterar särskilt att lärarna även använder sig av "festligare" samverkansformer såsom att föräldrarna bjuds in där eleverna redovisar ett arbetstema. Detta är en skillnad som vi inte kom fram till i vår uppsats.

En enkät som vi reflekterade extra mycket kring i vår undersökning var från en pedagog som arbetar i förskolan. Hon beskrev detaljerat hur besvärande hon ansåg att vissa familjer med invandrarbakgrund beter sig. Med det menar hon att det uppstår en "kulturkrock" däremellan och det förvärrar ändamålet att förstå varandra. Hon hade svårt att allmänt skapa en fungerande relation med vissa familjer med utländsk bakgrund. Vi tolkar att här kan kanske språket vara en faktor som gör att det upplevs som ett dilemma hos pedagogen. Vi är medvetna om att dessa missförstånd gällande olika språk säkerligen sker överallt och inte endast i skolans verksamhet.

Vi har egna erfarenheter av att risken finns att man idag kommer längre och längre ifrån samverkan med lärarna. Våra egna föräldrar anser att det är/var svårt att få en helhetsbild av skolans verksamhet då de oftast hörde genom oss hur saker och ting utföll. Bilden av skolan formar deras åsikter hur de uppfattar skolan och om de enbart hör från en sida, sina barns, så "färgar" det även deras tänkande. Vi anser att det är oerhört viktigt att oavsett ålder på sitt barn så är det av väsentlig del att ta reda på bland annat fakta hur skolan ser ut av föräldrarna.

Några tankar som vi har fått genom vår undersökning är hur viktigt det är att alltid ha dialogen i centrum mellan pedagoger och föräldrar. Genom att ha en fungerande kommunikation så tror vi att samverkan uppnås på optimala sätt.

Uppnådde vi vårt syfte respektive frågeställningar?

Vårt syfte och vår första frågeställning var att undersöka vilka likheter och skillnader gällande samarbetsformer pedagoger och föräldrar använder i samverkan med varandra. Likheter mellan förskola/skola var att samtliga pedagoger använder någon form av metod som erbjuder information till föräldrar. Här nyttjas veckobrev och månadsbrev mest. Den mest påtagliga skillnaden vi fick fram genom både litteraturstudier och enkätundersökningen var den dagliga kontakten. Den sker ytterst sällan i skolan medan dagligen i förskolan. Vi har under uppsatsens gång kunnat konstatera att de mest vanliga samarbetsformerna för både förskola och skola är, utvecklingssamtal och föräldramöten.

Vi ville få en inblick i vad pedagoger anser är viktigt i kontakten med föräldrar. Genom enkätundersökningen fick vi ut mest stoff kring vad som anses är negativt respektive positivt angående samverkan i kontakten med föräldrar. Den information vi fick fram kunde vi inte påträffa lika tydligt i den litteratur vi studerat. En positiv erfarenhet av samverkan vi kunde urskilja genom enkäterna var att samtliga pedagoger ansåg att föräldrar visar stor delaktighet och engagemang i sitt barns verksamhet. En del negativa tolkningar som visade sig var att flertalet pedagoger ansåg att föräldrar ofta kan uppfattas som krävande då de överlät sina problem till skolan och lärarna.

Med utgångspunkt från det underlag vi samlat in, anser vi att vi har uppnått vårt syfte och har fått insikt om vad pedagoger anser är viktigt i kontakten med föräldrar. Vi har haft stor hjälp av vår litteratur som vi med fördel har kunnat koppla till det som kommit fram i enkäterna.

Vidare forskning

Vi tycker att ämnet *föräldrasamverkan i förskolan respektive skolan* är väldigt intressant och viktig och har under främst vår verksamhetsförlagda tid upplevt att föräldrasamverkan är en betydelsefull del av verksamheten. Vi känner att det hade varit mycket intressant att få mer och större spridning på undersökningen, exempelvis genom att utföra en mer omfattande undersökning på mer än en förskola och en skola.

Vi är övertygade om att föräldrasamverkan ser väldigt olika ut beroende på bland annat vilken miljö och pedagoggrupp som undersöks. Genom att vi har en fungerande och god samverkan med föräldrarna kan vi nå varje barn lättare på dess egen utvecklingsnivå.

Under vår lärarutbildning har vi flertalet gånger studerat författaren och psykologen Lev S Vygotskij. Han poängterar betydelsen av att vi ska arbeta utifrån den närmaste utvecklingszonen hos varje individ och vi menar att det är genom ett gott samarbete med föräldrarna som detta kan göras.

Vi eftersträvar mer kännedom i lärarutbildningen angående ämnet som berör föräldrakontakt då vi tycker det är en oerhört viktig del inom läraryrket och att det samtals för lite kring det. Som lärarstudent på den verksamhetsförlagda utbildningen är man delaktig och i kontakt med föräldrar på exempelvis föräldramöten och utvecklingssamtal men det ger mest erfarenheter och upplevelser för en kortare period. Däremot belyses sällan vikten på lärarprogrammet, angående föräldrars samverkan med pedagoger och hur detta i sin tur påverkar barnet i sin lärande roll och utveckling.

När vi diskuterat de olika situationer man kan hamna i som pedagog/lärare när det handlar om föräldrasamverkan kom vi osökt in på de barn och familjer som inte anses "vanliga", detta var ingen vi valde att ta upp i vårt arbete men vi inser att vi kommer att möta olika familjer inom skolans värld. Det finns de familjer som exempelvis består av två mammor eller pappor, de barn som inte lever med sina riktiga föräldrar och de föräldrar som mist något barn eller upplevt otäcka tragedier och så vidare.

Oavsett hur de här familjerna ser ut eller tar form så har vi fortfarande stor skyldighet att skapa bra förutsättningar för varje barn och familj. Vi hoppas att varje människa som är aktiv inom denna verksamhet besitter den empati och medmänsklighet att de oavsett förutsättningar skapar det bästa för just det barnet. Barnet är i fokus.

För att återkoppla till begreppet reliabiliteten av vår uppsats så frågar vi oss själva om vi tror att vår enkätstudie kan upprepas av andra personer. För oss var det bland annat inte relevant att kategorisera svarspersonerna i studien, alltså, vi lade inte vikt vid exempelvis, kön, ålder etnisk bakgrund med mera. Vårt enda krav var att de skulle vara aktiva i verksamheterna i förskola och skola för barn i yngre ålder. Genom att ha läst litteratur av Trost (2001) där han belyser urval av olika slag angående enkäter så tror vi att det hade varit intressant att dela in svarspersonerna efter olika mönster. Om vi hade kategoriserat svarspersonerna efter exempelvis kön och ålder så hade vi kanske fått se fler olika intressanta perspektiv. Så för att återgå till frågan om studien kan upprepas av någon annan så tror vi att det går att utföra en

liknande studie. Genom att inrikta sig mot flera kategorier så skapar det fler förutsättningar som kan bredda undersökningens värde och svarsresultat.

En lärdom vi kan dra av denna uppsatsskrivning nu i efterhand är att det krävs tid. Tid är inte något som finns i överflöd och det gäller att vi noggrant planerar. Det erfor vi när vi arbetade med enkätundersökningen. Vi skulle ha avsatt mer tid till den då vi kände att vi istället lade mer vikt vid litteraturstudierna. Genom enkäten erhöll vi intressanta och givande svar som inte kom fram via litteraturen. Detta blev en viktig del i uppsatsen. Erfarenheter vi har tagit tillvara är att det är viktigt att noga planera och tänka igenom upplägget av uppsatsen och var tyngden skall läggas.

Vi rekommenderar för vidare forskning att planera tiden och var den ska läggas. Oavsett ämnesval är det viktigt att ha syftet i åtanke för att undvika att eventuellt komma på andra sidospår vilket tenderar att hända ibland.

Vid utformning av exempelvis enkäter är det grundläggande att tydligt formulera sina frågor och missivbrev. Detta görs för att tydliggöra för svarspersonerna. Vi kan känna att vi inte klargjorde tillvägagångssättet i enkäten tillräckligt vilket medförde extra arbete för oss i sammanställningen av den. Skall man använda Internet och datorer i sin enkätstudie med pedagoger är det av vikt att inte ta för givet att alla hanterar dessa tekniker.

För vidare forskning hade det varit intressant att utföra en liknande enkätundersökning med svarspersonernas nuvarande föräldragrupper för att se eventuella likheter och skillnader. Det hade varit intressant att se om de tyckte lika/olika.

Avslutande ord

Avslutningsvis när vi återkopplar och reflekterar kring vår ursprungsfråga, varför en föräldrasamverkan bör finnas, resonerar vi på följande sätt. För att barnet skall utvecklas och känna välbefinnande anser vi att en fungerande samverkan måste existera för såväl pedagoger, föräldrar och barnet i skolans verksamhet. Det är föräldrarna som är experter på sina barn och för att pedagogerna ska kunna uppfylla sin yrkesroll krävs en fungerande kommunikation/relation däremellan. Eftersom vi vill utveckla varje barn vi möter blir då den utvecklingsekologiska teorin relevant som styrker detta ytterligare. Nyblivna som redan verksamma pedagoger i förskola och skola borde se oftare till hela barnets omvärld. Vi anser att detta inte görs tillräckligt utan vill att barnet mer uppmärksammas. Genom att vi ser barnet i dess olika omgivning är det lättare att skapa en förståelse kring honom/henne.

Vi känner ännu mer nu än vad vi gjorde i början av uppsatsens gång att ämnet *föräldrasamverkan* är oerhört viktigt och relevant i vårt yrkesval. Vår kunskap och kännedom är bredare om ämnet nu och förmågan att se och förstå betydelsen av föräldrasamverkan har ökat.

Referenslista

Andersson, N. (1994). *Mötas kring barnen*. Lund: Studentlitteratur.

Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Björnhov, S. & Larsson, J. (2005) *Om föräldrasamverkan ur ett lärarperspektiv*. Malmö: Lärarutbildningen vid Malmö högskola.

Ellmin, R. (1989). *Att hantera konflikter i skolan*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.

Ferm, C. (1993). *Demokrati i praktiken. Handbok för lärare om samverkan med elever och föräldrar*. Stockholm: Runa förlag.

Flising, B. (1995). *Samverkan skola- skolbarnsomsorg*. Stockholm: Modin- Tryck.

Flising, L., Fredriksson, G. & Lund, K. (1996). *Föräldrakontakt. En bok om att skapa, behålla och utveckla ett gott föräldrasamarbete*. Stockholm: Informationsförlaget.

Frederiksen, L. & Hansson, K. (2006). *Samarbete mellan hem och skola- Lärarnas syn på föräldrasamverkan på två skolor*. Göteborg: Lärarprogrammet vid Göteborgs universitet.

Ivarson Jansson, E. (2001). *Relationen mellan hem – förskola. Intentioner och uppfattningar om förskolans uppgift att vara komplement till hemmet 1990-1995*. Umeå: Umeå universitets tryckeri.

Jeppesen, F. (2006). Nr 1. *Aktiva skolföräldrar*. Stockholm: Gaal kommunikation.

Johansson, G. & Wahlberg Orving, K. (1993). *Samarbete mellan hem och skola. Erfarenheter från elevers, föräldrars och lärares arbete*. Luleå: Högskolan i Luleås Tryckeri.

Kärrby, G. & Flising, L. (1983). *Föräldrarna och skolan*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.

Lindgren, L. (2003). 07-04-23. *Välkommen till Lars Lindgren!* <http://lars.lindgren.com>.

Nilsson, E. (1999). *Föräldrasamverkan i grundskolan. Varför samverkan och vilka former som används*. Linköping: Grundskolläraprogrammet vid Linköpings Universitet.

Rahm, T. & Wall, G. (1990). *Föräldrasamtal i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket. *Skolverket*. u.å. 07- 04-19. <http://www.skolverket.se/>

Skolöverstyrelsen. (1962). *Läroplan för grundskolan 1962*, allmän del. Stockholm: Svenska Utbildningsförlaget Liber AB.

Skolöverstyrelsen. (1969). *Läroplan för grundskolan 1969*, allmän del. Stockholm: Svenska Utbildningsförlaget Liber AB.

Skolöverstyrelsen. (1981). *Läroplan för grundskolan 1980*, allmän del. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Ståhle, Y. (2000). *Föräldrainflytande i skolan- Behov eller politisk viljeyttring?* Stockholm: AWJ Kunskapsföretaget AB.

Sundbäck, B. (2006). Nr 1. *Aktiva skolföräldrar*. Stockholm: Gaal kommunikation.

Sverne, T. (1992). *Skolan och föräldrarna. Ett gemensamt ansvar för barn*. Göteborg: Förlagshuset Gothia.

Trost, J. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Vygotskij, L. (1998). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Uddevalla: MediaPrint AB.

Bilaga A

En enkät om pedagogers syn på samverkan mellan hem och skola

Vi som utformat denna enkät heter Ann-Charlotte Asmussen och Linda Ng. Vi läser vår sista termin på lärarprogrammet vid Göteborgs Universitet. Vi utbildar oss till lärare för de tidigare åren. I vår utbildning ingår en uppsatsskrivning på ca 10 veckor där vi ska inrikta oss på ett ämne som intresserar oss. Vi har valt att undersöka samverkan mellan hem och skola där vi lägger fokus på pedagogens perspektiv. Vi tycker att detta är ett viktigt ämne för oss i vår kommande yrkesroll. Denna enkätstudie är en del i vårt arbete.

Det skulle vara en stor hjälp för oss om ni ville ta er tid att besvara dessa frågor.

Denna enkät görs anonymt vilket innebär att ingen kommer att få veta vem som har svarat vad. Varken skolan eller enskilda personer kommer att nämnas i uppsatsen. Det är enbart vi som skriver uppsatsen som kommer att ta del av era svar.

Vi har valt att sända dessa enkäter via e- mail för att ni på bästa sätt ska kunna läsa enkäten i lugn och ro.

Tack på förhand för din medverkan!

Pedagogen, Göteborg i april 2007

För ytterligare information kan ni nå oss på följande telefonnummer.

Ann-Charlotte Asmussen Telnr: XXXX

Linda Ng Telnr: XXXX

ENKÄT

1. Vilka samarbetsformer använder du i samverkan med föräldrar?

- Föräldramöte Utvecklingssamtal Veckobrev/rapport
- Månadsbrev Telefonkontakt Daglig kontakt
- E-mailkontakt Annat!

Övriga synpunkter!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Hur tycker du att samarbetet med din nuvarande föräldragrupp fungerar generellt sett?

- Mycket bra Ganska bra Ganska dåligt Mycket dåligt
- Ej relevant för mig/Vet ej

Övriga synpunkter!.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Vad har du för positiva/negativa erfarenheter av föräldrasamverkan?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Hur ser du på delaktighet och engagemang från föräldrarnas sida?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Vem anser du bär det största ansvaret när det gäller att ta initiativ till kontakt mellan hem och skola?

- Skolan Hemmet Både hem och skola

Motivera!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Finns det något du vill förändra i din kontakt med föräldrarna? I så fall vad och varför?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Övriga kommentarer:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....